

REILUT TYTÖT

- vertaistukiryhmä 6.luokkalaisille

Tiia Pelkonen
Opinnäytetyö, syksy 2011
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Etelä, Järvenpää
Sosiaalialan koulutusohjelma
Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön
suuntautumisvaihtoehto
Sosionomi (AMK) +
kirkon nuorisotyönohjaajan
virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Pelkonen, Tiia. Reilut Tytöt – vertaistukiryhmä 6.luokkalaisille DIAK Etelä Järvenpää, syksy 2011. 46 s, 1 liite.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyönohjaaja.

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tutkia nuorten tyttöjen syrjäytymistä sekä sen ennaltaehkäisemistä vertaistukiryhmätoiminnan kautta. Tutkimus toteutettiin toimintatutkimuksena ja sen työympäristönä oli seurakunnan lapsi- ja nuorisotyö. Tutkimuksen kohteena oli erään Uudellamaalla sijaitsevan koulun erityisopettajan valitsemat syrjäytymisvaarassa olevat ja kasvussaan tukea tarvitsevat tytöt. Tämä tutkimus on toteutettu yhteistyössä seurakunnan ja tyttöjen koulun kesken. Yhteistyössä toteutettiin vertaistukiryhmä, jossa käsiteltiin kasvuun ja identiteettiin liittyviä kysymyksiä sekä teemoja.

Aineisto kerättiin teoretiedon pohjalta sekä havaintojen kautta ryhmässä. Ryhmä toteutettiin 30.8–18.10.2011 välisenä aikana. Tarkastelun kohteena oli ryhmän toimivuus ja tyttöjen kehittyminen ryhmän aikana. Ryhmäkertojen ohjelmistosta muodostui tämän työn liitteenä oleva toimintapaketti, jonka avulla vastaavanlainen ryhmä on mahdollista toteuttaa uudelleen.

Tulokset osoittavat, että Reilut Tytöt-ryhmä pääsi tavoitteeseensa. Ryhmään osallistuneiden tyttöjen itsetunto ja sosiaaliset taidot vahvistuivat prosessin aikana. Ryhmän jäsenet kokivat ryhmän mieluisaksi toiminnaksi, ja ryhmän teemat olivat sopivat ryhmän jäseniin nähden. Teemojen avulla tavoitettiin tyttöjen koko elämänkaari, ja tämä mahdollisti aiheiden työstämisen eri tasoilla. Ryhmä toimi itseään hoitavana ja turvallisenä ympäristönä, jossa vaikeidenkin aiheiden käsittely oli helppoa.

Nuoria ja heidän elämänvaiheitaan tukevalle ryhmätoiminnalle on selkeä tarve nykyisessä koulutusjärjestelmässä. Erityisesti sukupuolelle ominaisten tarpeiden huomioiminen ja niiden vahvistaminen on tärkeää yhteiskunnassa, jossa nuoria hämmentävät niin media, lähiympäristö kuin identiteettiongelmat. Nuori tarvitsee itselleen sekä turvallista ympäristöä että turvallista aikuista johon tukeutua tarvittaessa.

Avainsanat: nuoruus, tyttöys, naiseus, syrjintä, ryhmä, ryhmätoiminta, seurakunnan varhaisnuorisotyö, toimintatutkimus

ABSTRACT

Pelkonen, Tiia. A peer support group for sixth grade girls. Järvenpää, Autumn 2011. 45 p., 1 appendix. Language: Finnish. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Christian Youth Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of this thesis was to create and carry out a support group for a sixth grade girls in the fall 2011. The purpose of the group was to support those girls in order to prevent social exclusion. This study was conducted as action research. The study was implemented in church youth work. The study was carried out in cooperation with the local parish and the school. The girls were elected by a special education teacher.

The study is based on literary theory and observations in the group. The development of the girls and the teamwork in the peer support group was the target of observation. The material package which is appended in this thesis was gathered from the topics of the group. With this material package it is possible to create a similar new group.

The results show that the girls' peer support group was accomplished successfully. The girls made new friendships and learned something important about themselves and other girls. The goal of this group was to raise girls' self-esteem and improve their social skills. The members of the group felt it pleasant and the themes were suitable for the sixth grade girls. The girls felt that the group was a safe environment. The themes covered a wide range of different areas of girls' lives which made it easier to handle difficult topics.

There is an obvious need for groups like these in the modern society and education system. In society, it is important to acknowledge gender specific needs, because the girls feel confused by the media, the near environment and the identity issues. Therefore it is important for the young people to have a safe environment to grow in, and to have adults for whom to turn to in time of need.

Keywords: youth, girlhood, womanhood, discrimination, group, group work, church youth work, activity analysis

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TYÖN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	7
2.1 Nuoruus.....	7
2.2 Tyttöys ja naiseus.....	11
2.3 Syrjäytyminen ja syrjintä.....	14
2.4 Ryhmä ja ryhmätoiminta.....	15
2.5 Kirkon varhaisnuorisotyö	17
3 TOIMINTATUTKIMUS JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ	18
4 REILUT TYTÖT – AJATUKSESTA RYHMÄKSI	20
4.1 Lähtökohdat.....	20
4.2 Ryhmäkertojen suunnittelu ja rakenne	22
4.3 Teemat	23
5 TULOKSET	27
5.1 Ryhmän kokoonpano.....	27
5.2 Havaintoja ryhmäkerroilta.....	29
6 PALAUTE.....	32
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	35
8 POHDINTA	38
8.1 Oma ammatillinen kehitys prosessin aikana.....	38
8.2 Jatkotutkimusaiheet.....	40
LÄHTEET.....	42
LIITE 1: TYTTÖJEN VERTAISTUKIRYHMÄN TOIMINTAPAKETTI	45

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aiheena oleva nuorten tyttöjen syrjäytyminen on yksi tämän päivän vaikeista ongelmista. Syrjäytymistä pyritään ennaltaehkäisemään jo ennen itse varsinaisten ongelmien syntymistä. Syrjäytyminen jo varhaisella iällä on yleistynyt huomattavasti. Oman kokemukseni mukaan erityisesti yläkouluun siirtyminen ja sen mukana tuomat muutokset sekä samalla jylläävät murrosiän myllerrykset ahdistavat ja saavat yhä useamman nuoren tytön vetäytymään kuo-reensa. Syrjäytymisestä on tullut vaarallinen ilmiö juuri nuorten keskuudessa. Siitä pois pyrkiminen on myöhemmin haastavaa, joten tarvitaan tehokasta ennaltaehkäisyä sekä tukemista jo sen alkulähteillä.

Tyttöihin kohdistuneella työllä on pitkät juuret Suomessa ja maailmalla. Tyttöjen Talot ovat toimineet tyttöjen yhteisen toiminnan ja etujen edustajana jo monien vuosien ajan. Tyttöjen Talo tarjoaa niin ryhmä- kuin yksilötoimintaa ja yhteistä olemista 10–28-vuotiaille tytöille ympäri Suomea. (Tyttöjen Talo 2006.) Tyttöjen huomioimisen kasvava tarve on siis huomioitu Suomessa, ja siihen pyritään vastaamaan järjestämällä juuri tytöille sopivaa toimintaa sopivissa puitteissa. Naiseksi kasvaminen on välillä varsin hankalaa, ja tässä nuori nainen tarvitsee erityistä tukea vertaisiltaan, muilta naisilta. Reilut Tytöt –ryhmätoiminta pyrkii omalta osaltaan vastaamaan tähän alueelliseen tarpeeseen ryhmään valittujen tyttöjen kautta.

Reilut Tytöt on vuoden 2011 Yhteisvastuukeräyksen tutkimuskaupungin seurakunnan tuoton 10 %:n osuudella järjestetty ryhmä, jonka tarkoituksena on tukea tyttöjä ja heidän omakuvansa muotoutumista. Ryhmään valitut tytöt ovat koulun erityisopettajan valitsemia, selkeästi ryhmää tarvitsevia 6.luokkalaisia tyttöjä, joilla on vaarana syrjäytyä sosiaalisesti yläkouluun siirryttäessä. Ryhmä tarjoaa näille tytöille mahdollisuuden tutustua itseensä ja huomata omat sekä ympäristönsä voimavarat.

Yhteisvastuukeräyksen teemana tänä vuonna on tukea syrjittyjä sekä syrjäytymisvaarassa olevia niin ulkomailla kuin kotimaassakin.

Kohdekaupungin seurakunta tarttui haasteeseen kohdata erityisesti apua tarvitsevat tytöt toimialueellaan. Järjestetty ryhmä antaa tukeaan niille nuorille tytöille, jotka ovat saaneet mahdollisuuden osallistua sen toimintaan. Tästä ryhmästä saadut tutkimustulokset sekä tuotettu toimintapaketti edistää vastaavanlaisten ryhmien järjestämistä jatkossa.

Opinnäytetyön työympäristönä on seurakunnan varhaisnuoriso- ja nuorisotyö, painopisteenä tyttötyö sekä ennaltaehkäisevä vaikuttaminen. Työn tarkoituksena on herättää huomaamaan tyttönä elämisen vaikeus nyky-yhteiskunnassa sekä huomata nuorten kasvava syrjäytyminen jo aikaisessa vaiheessa ja kyky tarjota tukea sitä tarvitseville nuorille. Tytöissä on ihan yhtä lailla tulevaisuus niin kuin pojissakin.

2 TYÖN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

Keskeisiä käsitteitä opinnäytetyössäni ovat nuoruus, tyttöys, naiseus, syrjäytyminen, ryhmä, ryhmätoiminta sekä kirkon varhaisnuorisotyö. Seuraavissa alaluvuissa olen määritellyt edellä mainittuja käsitteitä tarkemmin. Nämä käsitteet rakentavat teoreettisen pohjan ryhmän toiminnalle ja toteutukselle, niinpä käytäneet niitä pohjana ryhmän toiminnan suunnittelussa.

2.1 Nuoruus

Lapsuuden ja nuoruuden rajapinta voidaan määritellä biologisen- ja sosiaalisen kypsyyden sekä juridisen täysi-ikäisyyden kautta. Nämä kaikki kulkevat käsi kädessä. Fyysisesti ja ulkoisesti kypsä nuori voi olla sosiaalisesti tai tunne-elämältään vielä kovinkin kehittymätön. Nuoruuden eri osa-alueet voidaan jakaa karkeasti varhaisnuoruuteen (n. 11–14 -vuotta), keskinuoruuteen (n. 15–17 -vuotta) sekä myöhäisnuoruuteen (18. ikävuodesta eteenpäin), joissa kehittyväällä nuorella yksilöllä on erilaisia kehitystehtäviä. Näistä yleisimpiä ovat oman ruumiin ja persoonallisuuden muotoutuminen sekä hyväksyminen, perheestä irrottautuminen, sosiaalisten verkostojen itsenäinen muodostaminen sekä arvomaailman kehitys. (Ellonen 2008, 18–19.)

Nuoruusikä määritellään usein myös lapsuuden ja aikuisuuden välissä sijaitsevaksi siirtymäajanjaksoksi, johon kuuluvat fyysinen ja mentaalinen kehittyminen sekä entistä vahvempien sosiaalisten ja yhteiskunnallisten tahojen vaikutus nuoreen. Nuori toimii itse aktiivisena osana nuoruusajan kehitystä, ja pystyy ohjailemaan sitä. Nuoruus on valintojen ja harkinnan aikaa, jolloin nuori astuu kohti itsenäisempää elämisen mallia. (Martikainen 2007 a, 7–9.)

Nuoren suhde itseensä ja toisiin muuttuu, sekä minä -käsitys alkaa muotoutua omaksi persoonallisuudekseen. Tunne-elämässä tapahtuu isoja heilahduksia ja kehitys lapsesta nuoreksi ihmiseksi alkaa olla näkyvämpi kuin aikaisemmin muun muassa konkreettisina vartalon muutoksina. Nuori on vahvasti kytkeytynyt omaan ikäryhmäänsä sekä siihen nuorisokulttuuriin jonka kanssa hän on

päivittäin tekemisissä. Roolit vaihtelevat koululaisesta lapseen sekä ystävästä seurustelukumppaniin. (Ellonen 2008, 18–19; Sinkkonen 2010, 57.) Opinnäyte-työssäni käsittelen erityisesti juuri varhaisnuoria, jotka ovat murrosiän muutosten edessä.

Murrosikä alkaa noin 11–14 ikävuoden aikana ja tyttöjen kehitys alkaa yleensä aikaisemmin kuin saman ikäryhmän poikien. Rajuimmat fyysiset muutokset kehossa tapahtuvat juuri varhais- ja keskinuoruuden aikana: tytöillä naissukupuoli-hormonien lisääntyminen saa aikaan muun muassa rintojen kasvun, lantion pyöristymisen, karvoituksen kasvun sekä kuukautisten alkamisen. Tytöillä rasvakudoksen määrä lisääntyy, joka tuo erityisesti niin sanottuja naisellisia muotoja esille. Tämä on useista tytöistä helposti ahdistavaa ja pelottavaa, mutta nuori sopeutuu yllättävän nopeasti oman kehonsa muutoksiin ja alkaa iloita omasta fyysisestä aikuistumisestaan. Tyttöjen kehonkuva muokkautuu usein naisellisemmaksi ja tätä kautta he hakevat myös omaa identiteettiään peilaten itseään toisiin tyttöihin sekä myös poikiin. (Sinkkonen 2010, 26.)

Tytöillä murrosikä alkaa muutamaa vuotta ennen poikia: tytöillä keskimäärin 9–12 ikävuoden, ja pojilla 11–13 ikävuoden aikana. Tytöt alkavat näyttää naisellisilta jo alakoulun ylimmillä luokilla, kun taas useimmat pojat miehistyvät selkeästi vasta yläkoulun aikana. Tyttöjen aikaisempi kehityksen puhkeaminen on syynä siihen, että tytöt koetaan herkästi ikäistään kypsemmiksi kuin pojat. (Upton 2011, 112–113.) Tämä käsitys voi toisaalta olla nuoresta tytöstä ikävä, jos hän ei koe olevansa vielä niin aikuinen kuin hänen yleisesti oletetaan olevan. Toisaalta tytöt myös vetoavat usein omaan aikuismaisuuteensa poikiin verrattuna esimerkiksi luottamustilanteissa.

Murrosikäiset tytöt kokevat oman fyysisen kehityksensä ja vartalonkuvansa murrosiän alkuvaiheessa miellyttävämmäksi kuin sen loppuvaiheessa. Murrosikä on merkki aikuistumisesta, jolloin alussa vartalon muutokset koetaan miellyttävinä ja jännittävinä. Murrosiän edetessä muutokset voivat kuitenkin alkaa ahdistaa, erityisesti jos lähipiirissä muilla samanikäisillä tytöillä murrosikä on alkanut vasta paljon myöhemmin. Fyysiset muutokset vaikuttavat myös mielialaan ja mielen kehitykseen, ja murrosiässä tytöt ovatkin herkkiä kritiikille ja ulkoisille

vaikuttajille. Oman kehon seksuaalisuus koetaan sekä kiinnostavana että ahdistavana, näin ollen käyttö voi ilmetä joko ylikorostuneena tai sitten alikehittyneenä. (Upton 2011, 114–115.)

Nuoruus mahdollistaa ajattelun laadullisen kehittymisen, joka vastaavasti mahdollistaa nuoren oman elämäkatsomuksen muodostumisen. Nuoruudessa moraalinen päättely monipuolistuu. Nuori alkaa muodostaa omia mielipiteitään ja näkemyksiään itsestään sekä muista entistä herkemmin. Nuoren ajattelu toimii tässä myös ristiriitaisesti, jolloin mieli suojaa itseään älyllistämällä eli ns. musta-valkoajattelulla. Tämä puolustuskeino on muun muassa yksi osatekijä nuoren irtautumisessa vanhemmistaan, jolloin usein synnyttää myös riitaa nuoren ja hänen vanhempien kesken. Nuori on ehdoton omille näkemyksilleen, niinpä vanhempien neuvot tuntuvat holhoavalta ja väärältä. (Mikkola & Räikkä 2007, 122–123.)

Identiteetin muotoutuminen on kytköksissä murrosiän muutoksiin. Identiteetillä tarkoitetaan kokemusta siitä kuka minä olen. Kokemus on jatkuva, eli minuuden kokeminen ei pysähdy koskaan, ainoastaan muuttuu ja muovautuu eri elämäntilanteissa. Identiteetti käsittää niin ulkoiset kuin sisäiset minuuden kokemukset, johon kuuluu muun muassa oma ulkonäkö sekä arvomaailma suhteessa omaan kokemukseen itsestä. Identiteetti on alkanut muotoutua ja lapsuudessa, mutta vasta nuoruusvaiheessa nuori alkaa tietoisesti tarkastella itseään ja muovata minuuttaan. (Martikainen 2007 c, 149–151.)

Nuoren ajattelu muotoutuu puberteettivaiheessa aikaisempaa abstraktimmaksi sekä tulevaisuuden hahmottaminen ja suunnittelu kehittyi realistisemmaksi. Ajattelun kehittyminen muovaa myös nuoren minäkäsityksen muotoutumista sekä monia muita osa-alueita minuuden käsittelyssä. Näitä ovat muun muassa omat kiinnostuksenkohteet, maailmankuva sekä ideologia. Ajattelutaidoissa tapahtuu samaan aikaan myös laadullinen muutos, jolloin nuori alkaa ajatella itsenäisemmin. Kehityspsykologi Jean Piaget kuvasi tätä ajattelun kehityksen vaihetta omissa tutkimuksissaan abstraktis–formaaliksi ajattelun kehitykseksi. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2006, 128–129.)

Nuoren tunneperäisiä ongelmia kutsutaan sisäänpäin suuntautuneiksi ongelmiksi, ja näistä yleisimpiä ovat masennus ja ahdistuneisuus. Masennuksen ja ahdistuksen voi laukaista esimerkiksi kielteinen minä–tai elämäk kuva, stressi, rajut konfliktit sekä traumaattiset tapahtumat. Esimerkiksi merkittävästä laukaistavasta tekijästä nuoruusvaiheessa on koulukiusaaminen tai ikätoverien syrjintä. Näitä ongelmia esiintyy toisilla jo lapsuusvaiheessa. Erot poikien ja tyttöjen välillä ovat ongelmien suhteen olemattomat. Nuoruusvaiheessa tyttöjen masentuneisuus ja ahdistus kuitenkin selvästi lisääntyy poikiin nähden, ja tämä ero säilyy pitkälti koko aikuisiän. (Nurmi ym. 2006, 150–151.)

Nuoren kehitystehtävinä on sopeutua ennen kaikkea itsessä ja muissa tapahtuviin fyysisiin ja psyykkisiin muutoksiin, hyväksyä itsensä sellaisena kuin on sekä ottaa entistä enemmän vastuuta itsestään ja omasta elämästään. Tällöin myös suhde vanhempiin muuttuu, joka on kasvun paikka niin nuorelle itselleen kuin hänen perheelleen. Nuori irrottautuu pikkuhiljaa vanhemmistaan, ja tämä prosessi ei aina ole kivutonta, vaan saattaa sisältää molemminpuolista pahaa oloa sekä hylkäämisen tunnetta. Nuoren irtautumisesta ja suhteesta vanhempiin tuona aikana ovat tutkineet muun muassa kehityspsykologit Erikson sekä Marcia. Heidän mukaansa terveeseen identiteetin luomiseen kuuluu kapina ja irtautuminen vanhemmista. Tätä kehitysaskelta vanhempien tulisi tukea. (Huttunen 2007, 88–89; 151–152.)

Nuoret hakeutuvat samalla lailla ajattelevien ja käyttäytyvien nuorten ryhmään. Tällä tavalla myös epäsosiaaliset nuoret muodostavat helposti omia kaveripiirejään, joissa toimitaan omalla tavallaan. (Nurmi ym. 2006, 153.) Kuitenkin erityisen syrjäytyneet tai pelokkaat nuoret eivät kykene ottamaan helposti kontaktia toisiin, vaikka kokisivatkin yhteenkuuluvuutta johonkin toiseen samanhenkiseen nuoreen.

Nuoren sosiaaliseen verkostoon kuuluu pääsääntöisesti kaksi keskittymää, jotka muodostavat niin sanotun interpersoonaisen ympäristön: perhe sekä ikätoverit. Perheen merkitys pysyy vakaana lähes koko ihmiselämän, mutta vasta nuoruusvaiheessa kaveripiirin merkitys korostuu ja saa jopa perheenomaisia piirteitä. Kaverit vaikuttavat suurelta osin nuoren ajattelu- ja toimintamalleihin, vaikka

ne olisivatkin ristiriidassa perheestä saatujen mallien kanssa. Nämä kavereilta omitut vaikutteet voivat olla positiivisia, mutta myös negatiivisia, jopa vahingoittavia nuorta kohtaan. Nuori soveltaa ympäristöstä, perheeltään sekä kaveripiiriltään saamiaan malleja ja omaksuu niitä jos ne vastaavat hänen minäkäsitystään. (Nurmi ym. 2006, 130–133.)

2.2 Tyttöys ja naiseus

Tyttöys on käsite tyttöjen ja naisten kulttuurille, jossa tyttöjen ja naisten tarpeet huomioidaan heidän sukupuolelleen ominaisilla tavoilla. Tyttöys käsittää tyttönä elämisen tässä maailmassa sekä naisellisuuden ja feminismin käsitteet käytännössä. Tyttöys on sukupuolelle ominaista käytöstä, ajattelua, ulkoista olemusta sekä erityistarpeita. (Virtanen 2008, 33–46.)

Tyttönä oleminen nyky-yhteiskunnassa ei ole helppoa. Tyttöys ja tyttöjen tarpeet koetaan eräänlaisena ruumiin ja mielen heikkoutena, niinpä tyttöjä täytyy suojella jopa omalta itseltään. Tyttöjen täytyisi ottaa mallia pojista ja olla kuin pojat, jotka pärjäävät itsenäisesti ja ovat sosiaalisesti enemmän ulospäin suuntautuneita. (Virtanen 2008, 33.) Tyttö on söpö ja suloinen olento jota aikuiset jaksavat ihastella, kunnes tyttö kasvaa murrosikäiseksi. Silloin hän muuttuu vaaralliseksi, likaiseksi olennoiksi, joka on piilotettava muilta. (Virtanen 2008, 61.) Mielestäni tyttöys ja naiseus ovat yhteiskunnan sanomattomia tabuja, ja tyttöys on eräänlainen alemmuustila poikiin verrattuna.

Tyttöjä ja naisia on yhteiskunnassamme kaikkialla, jopa lukumäärällisesti hieman miehiä enemmän, mutta silti stereotyyppisesti ajatellaan että elämme mieskeskeisessä maailmassa. Miehet ovat monilla aloilla paremmin palkattuja ja arvostetumpia. Miehiä pidetään fyysisesti ja psyykkisesti naisia voimakkaampina. Tyttöjen oma kulttuuri on ollut kauan kadoksissa, ja yhteiskunta on sulautunut eräänlaiseksi miesten ja miesten kulttuurin massaksi (Virtanen 2008, 45). Kokemukseni mukaan tätä ajattelumallia on erityisesti 2000-luvulla pyritty tietoisesti muuttamaan tasa-arvoisemmaksi sekä tyttöjen ja naisten asemaa on pyritty parantamaan maailmanlaajuisesti.

Biologisesti toiset syntyvät naisiksi, mutta naiseksi myös opitaan ja kasvetaan. Naisuus on voimavara ja elämäntapa, jota jokainen voi toteuttaa itse haluamallaan tavalla. Tyttöjä on erilaisia, erinäköisiä, kuuloisia, hajuisia sekä erilaisia persoonallisuuksia, mutta jokainen on yhtä arvokas. Tyttöjen keskinäinen solidaarisuus olisi tärkeä ja yhdistävä voimavara yhteiskunnassa, jossa naisuus on toisille vain kirosana. (Sundblom 2006, 27–35.)

Naisuus käsitteenä sijoittuu käsitteiden nainen sekä naisellinen - välimaastoon, ja sen yksilöiminen käsitteenä on hieman vaikeaa samankaltaisuuksien ja mielikuvien myötä. Naisuus on sekä ruumiillinen että kulttuurinen käsite. Nainen on taas vahvasti ruumiillinen käsite kun naisellisuus toteutuu vastaavasti kulttuurissa. Naisuus on siis naisen ja naisellisuuden kombinaatio. Naisuus sisältää paljon ennako-oletuksia ja odotuksia. (Nikunen, Gordon, Kivimäki & Pirinen 2001, 12–38.)

Sukupuolen ei kuuluisi määrittellä sitä miltä nainen näyttää, millainen hän on, mitä hän ajattelee ja mihin hän pystyy. Sukupuoli antaa mahdollisuuden, mutta ihminen itse määrittelee itsensä, ei sukupuoli. (Nikunen ym. 2001, 77.) Tätä näkemystä korostaa niin kutsuttu sukupuolineutraali ajattelu, joka on vastakohta sukupuolinormatiiviselle ajattelulle. Sukupuolinormatiivinen ajattelu korostaa sukupuolelle ominaista käytöstä ja mieltymyksiä, kuten sitä että pojat pukeutuvat siniseen ja tytöt punaiseen, tai esimerkiksi että naiset ovat aina myöhässä. (Näre 2004, 15.)

Naisen on vaikeampi päästä irti sukupuolinormatiivisuuden leimasta kuin miehen. Naisen olisi pystyttävä mahdottomaan, eli irtauduttava ruumiistaan, ennen kuin tämä olisi mahdollista. Naisia käsitellään yleensä ruumiinsa ja sen tuomien mielikuvien, kuten heikkouden ja viehättävyyden kautta, miehiä taas enemmän älyn ja taitojen, ei niinkään fyysisen olemuksensa. Vasta ruumiittomana naista voidaan käsitellä subjektina. (Nikunen ym. 2001, 79–81.)

Kiltti, hiljainen tyttö on arvo (Nikunen ym. 2001, 113). Tämän arvon yksi suurimmista vaalijoista on koulumaailma, joissa hiljainen ja ahkera tyttö saa opettajan hyväksynnän suulaita ja ahkeria tyttöjä helpommin. Hiljaisuutta on kuitenkin

monenlaista ja se voi kertoa kunnioituksesta, arvoista, peloista, vastarinnasta tai esimerkiksi kieltäytymisestä. Hiljaisuus voi olla myös merkki syrjäytymisestä. Hiljainen tyttö vahvistaa sukupuolinormatiivista ajattelua, jolloin äänekkäistä tytöistä ajatellaan, että ovatpa he maskuliinisia (Nikunen ym. 2001, 113).

Hämmennystä nuorelle, kasvavalle tytölle voi tuoda naisen rooliin asettuminen ja sen selvittäminen itselleen. Ympäristö lähettää tästä roolista erilaisia ja ristiriitaisia malleja, joista kasvavan nuoren täytyisi löytää oma tapansa toteuttaa sekä ilmaista naiseuttaan. Perinteinen naisen malli on jatkanut voittokulkuaan halki vuosisatojen, mutta erityisesti 2000-luvulla nämä mallit on kyseenalaistettu juuri naisten näkökannalta. 2000-luvun naiset ovat oman aikansa supersankareita, eräänlaisia ”lara crofteja”: itsenäisiä, vahvoja, älykkäitä sekä itsevarmoja. Naisesta on tullut uhrin sijaan sankari. Tietynlaiset naismallit ovat vain oman hetkensä muoti-ilmiöitä ja nuoren olisikin pystyttävä erottamaan hetken villitykset omasta henkilökohtaisesta kokemuksestaan: kuka ja millainen minä todella olen ja haluan olla? (Martikainen 2007 b, 69–73.)

Perinteinen naisen malli korostaa naiseuteen ja naisen fyysisiin piirteisiin miellettyjä odotuksia: hellyyttä, hoivaviettiä, pehmeyttä ja heikkoutta. Nainen on ennen kaikkea herkkä äitihahmo, joka tarvitsee vahvan miehen suojelemaan itseään. Perinteinen malli koskee myös naisten ulkoista olemusta, johon kuuluvat muun muassa pitkät, hulmuavat hiukset ja huoliteltu, naisellinen pukeutuminen. (Martikainen 2007 b, 73–76; Näre 2004, 11–14.) Mielestäni tähän muottiin asettuminen voi hämmentää nuorta kasvuiässä olevaa tyttöä, joka kokee itse olevansa jotain aivan muuta, mutta saa ympäristöstään jatkuvasti vahvoja hyväksyviä signaaleja tähän perinteiseen suuntaan. Nuori voi alkaa myös tietoisesti tai tiedostamatta kapinoida tätä perinnettä vastaan hurjinkin seurauksin. Tässä kapinassa nuori voi myös kadottaa todellisen minuutensa roolihämmennyksen keskellä.

Nuori nainen kaipaa itselleen vertaistukea erityisesti juuri muista samanikäisistä, samassa tilanteessa olevilta naisilta. Naiselle onkin ominaisempaa kaivata naisseuraa ja sen mukana tuomaa yhteydentunnetta kuin miehille. Tyttö- tai naisryhmä koetaan turvallisena välineenä jakaa omia tuntemuksiaan ja koke-

muksiaan sekä puhua fyysisyyteen liittyvistä asioista, kuten kuukautisista. Jos nainen jää vaille muuta naisseuraa, hän voi kokea itsensä ulkopuoliseksi ja epänaisselliseksi. Toisten naisten seura lisää naisellisuuden ja feminististen ajatusten kokemusta. (Näre 2004, 77;102–103.) Tämän perusteella jos nuori naisenalku syrjäytetään ikätovereidensa seurasta, seurauksena voi olla alkavan oman naisellisuuden kokemuksen häviäminen ja syrjäytyminen naisväestöstä. Syrjäytetty tyttö tai nainen voi hakea myös hyväksyntää miehiltä, jolloin hän saattaa samaistua heihin tai sitten korostaa tarpeettomasti omaa naiseuttaan.

2.3 Syrjäytyminen ja syrjintä

Syrjäytymisellä tarkoitetaan ihmistä, joka syystä tai toisesta ajautuu pois yhteiskunnasta syrjinnän tai oman tietoisien jättäytymisensä kautta. Syrjäytyminen vaikuttaa kaikkiin elämän osa-alueisiin, oli sitten kyse syrjäytymisestä työpaikalla taikka sosiaalisissa suhteissa. (Harinen, Kankkula, Nivala & Tapio 2010, 12–13.) Tällä hetkellä erityisesti peruskoulunsa päättävät nuoret ovat vaarassa syrjäytyä yhteiskunnasta, jos he eivät hakeudu jatkokoulutukseen tai töihin tai eivät saa kumpaakaan yrittämisestä huolimatta. Useat vastoinkäymiset ajavat usein syrjäytymiseen.

Syrjäytyminen voidaan ajatella prosessina johon kuuluu sekä syrjäytymiseen johtaneet tekijät että niiden lopputuloksena syntynyt syrjäytyminen. Syrjäytymiseen johtavan tekijän voi laukaista esimerkiksi ongelmat perhepiirissä, koulussa tai työpaikalla, koulutuksen keskeytyminen, huonot työmarkkinat ja työttömyys sekä kriminalisoituminen. (Taskinen 2001, 7–8.) Nuoren elämässä erityisesti koulutus sekä sosiaaliset suhteet ovat avainasemassa syrjäytymisen ehkäisemisessä.

Syrjintä on ihmiseen liittyvien erojen tunnustamista ja niiden perusteella tapahtuvaa epäoikeudenmukaista kohtelua eri ryhmissä. Syrjintä mielletään usein enemmistöryhmältä vähemmistöryhmälle kohdentuvaksi toiminnaksi kuten nimittelyksi ja uhkailuksi. Enemmistöryhmänä voi olla esimerkiksi suomalaiset Suomessa ja vähemmistöryhmänä Suomeen tulevat maahanmuuttajat. Syrjin-

tää on sekä välillistä että välitöntä. Välitön syrjintä ilmenee esimerkiksi koulu- tai työpaikkakiusaamisena, kun taas välillinen syrjintä johtuu perusrakenteissa olevasta epäkohdasta vaikkapa työpaikan säännöissä. (Harinen ym. 2010, 10–11.)

Yksinäisyys on yksi syrjäytymiseen vaikuttava osatekijä. Yksinäisyys lapsella tai nuorella voidaan määritellä emotionaaliseksi tai sosiaaliseksi yksinäisyydeksi. Emotionaalisesti yksinäisellä lapsella tai nuorella ei ole läheistä johon kohdentaa kokemiaan tunteitaan. Sosiaalinen yksinäisyys johtuu sosiaalisen verkoston puuttumisesta tai siitä, ettei itse koe kuuluvansa mihinkään vertaisryhmään. Yksinäisyyden kokemus on subjektiivista, ja usein se kuuluu kehitysvaiheisiin ohimenevänä ilmiönä. Jos kuitenkin yksinäisyyden tunne on jatkuvaa ja nuori sen takia eristäytyy muista, voidaan puhua syrjäytymisen aiheuttavasta yksinäisyydestä. (Junttila 2008.) Sekä emotionaalinen että sosiaalinen yksinäisyys kasvatavat lapsen tai nuoren riskiä syrjäytyä ikätovereistaan sekä yhteiskunnasta. Tämä on merkittävä uhka lapsen tai nuoren kasvulle ja kehitykselle.

2.4 Ryhmä ja ryhmätoiminta

Ryhmällä tarkoitetaan ihmisten joukkoa, jolla on yhteinen päämäärä sekä toimintatavat päämäärän saavuttamiseksi. Ryhmässä olijat yleensä tiedostavat kuuluvansa ryhmään ja heidän välilleen syntyy vuorovaikutusta. Ryhmällä on yleensä sekä asiatarve että tunnetarve, jotka vaikuttavat koko ryhmän toimintaan. Asiatarve on syy, mikä on tuonut ryhmän yhteen ja tunnetarveella tarkoitetaan toimintaa, joka edistää ryhmän sisäistä vuorovaikutusta sekä viihtymistä ryhmän sisällä. Ryhmän jäsenillä on oltava selvillä ryhmän perustehtävä eli syy miksi ryhmä on olemassa. Perustarpeen tunnistaminen ehkäisee ryhmän sisäisten ristiriitojen syntyä. (Aho & Laine 2004, 203.)

Samanaikaisesti koottua ryhmää kutsutaan sisäryhmäksi, jossa ryhmällä on yhtenäinen tavoite ja sen jäsenet ovat sitoutuneet ryhmään. Sisäryhmässä me -henki on voimakasta ja ryhmä kokee olevansa yhdessä muita, eli ulkoryhmää vastaan. Tällaista ryhmää voidaan kutsua myös suljetuksi ryhmäksi. (Aho & Laine 2004, 203–204.) Esimerkkinä näistä sisä- ja ulkoryhmistä voi olla kou-

lun opiskelijat ja koulun opettajat sekä muu henkilökunta. Opiskelijat usein muodostavat tiiviin sisäryhmän, jonka ulkopuolella on opettajat ja koulun muu henkilökunta, jotka voidaan kokea toisinaan jopa sisäryhmää uhkaavana. Toisaalta myös opettajat muodostavat oman sisäryhmänsä jonka ulkoryhmään kuuluvat opiskelijat.

Ryhmä muotoutuu ja kehittyy sosiaalipsykologisesti neljän vaiheen kautta, jotka vievät ryhmän toimintaa ja sen perustehtävää eteenpäin aina ryhmän hajoamiseen asti. Muodostusvaiheessa ryhmä muotoutuu jäsenilleen ja ryhmästä alkaa selkeästi erottua johtaja tai johtajat. Muodostusvaiheessa vuorovaikutus on varovaista jäsenten kesken. Kuohuntavaiheessa ryhmän jäsenet ilmaisevat omia mielipiteitään muodostusvaihetta herkemmin ja ottavat oman paikkansa ryhmän sisällä. Ryhmän kuohuessa erimielisyydet ovat tavanomaisia ja niistä käydään jännittyneitä keskusteluja. (Aho & Laine 2004, 203–211.)

Kuohuntavaihetta seuraa vakiintumisvaihe jossa edellä syntyneet ristiriidat ja erimielisyydet puretaan ja ne käsitellään ryhmässä, ja näiden kautta ryhmälle muotoutuu ryhmän omat sisäiset säännöt ja roolit. Viimeisenä ennen ryhmän hajoamista, joka tapahtuu välttämättömästi aina jossain vaiheessa, on toteuttamisvaihe. Ryhmäläiset ottavat oman vastuunsa ryhmästä ja sen toiminnasta sekä perustehtävän eteenpäin saattamisesta. Ryhmä toimii oman etunsa mukaisesti. (Aho & Laine 2004, 203–211.)

Ryhmän yksittäinen jäsen hyötyy ryhmän toiminnasta ja olemassa olosta monin eri tavoin. Yksilö voi ryhmänsä avulla vaikuttaa asioihin laajemmin kuin yksin ja ryhmältä voi saada vertaistukea vaikeissa elämäntilanteissa tai asioissa, liittyvät ne sitten ryhmän toimintaan tai sen ulkopuolisiin asioihin. Ryhmä antaa jäsenilleen palautetta sekä samaistumiskohteita. Usein yksilöllä on tunne, ettei hän ole kokemansa tärkeän asian kanssa yksin, vaan saa siihen vastakaikua ryhmältä. (Aho & Laine 2004, 205.)

2.5 Kirkon varhaisnuorisotyö

Käytän työssäni käsitettä kirkon varhaisnuorisotyö pelkän nuorisotyön sijaan, koska vaikkakin ryhmän tytöt ovat kehitysasteeltaan nuoria, heidät luokitellaan seurakunnan työssä varhaisnuorisotyön piiriin, kunnes he saavuttavat rippikouluian. Kirkon varhaisnuorisotyö tavoittaa toimintansa piiriin nuoria ikävälillä 7–14 (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a). Reilut Tytöt–ryhmässä kristillisuus ja kirkon työ näkyy yhteistyötahojen lisäksi kristillisenä lähimmäisenrakkautena sekä kristillisten arvojen ilmentämisenä toiminnassa.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko määrittelee varhaisnuorisotyön toiminnaksi, jota toteutetaan kristillisessä viitekehyksessä monipuolisesti eri-ikäisille tytöille ja pojille. Varhaisnuorisotyön pääpaino on kristillisessä ihmiskäsityksessä ja eri-ikäisten hengellisten tarpeiden sekä elämään kuuluvien kysymysten huomiomisessa. Varhaisnuorisotyö toimii yhteistyössä lasten perheiden ja koulujen sekä heitä koskettavien järjestöjen kanssa. Kirkon varhaisnuorisotyötä tehdään seurakunnassa ja esimerkiksi vuonna 2008 varhaisnuorisotyö tavoitti yhteensä 270 000 tyttöä ja poikaa. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.)

JUMALAN SILMISSÄ KAUNIS- Tytöt ja pojat kirkon kasvatuksen painopisteenä oli vuosien 2006–2007 välisenä aikana kirkon panostus erityisesti juuri kirkon tekemälle varhaisnuorisotyölle ja lasten hengellisten tarpeiden huomioimiselle oikealla tavalla. Painopiste herätti seurakunnan työntekijät haastamaan itsensä näkemään jokaisessa tytössä ja pojassa Jumalan kuvan ja että heille suunnattu työ on tehtävä kunnioituksella eri ikävaiheet huomioiden. Tyttöjen ja poikien teologia korostaa, ettei usko ole sukupuoletonta vaan sukupuolellista eli sekä miehistä että naisellista tasapuolisessa suhteessa. (Jokela 2005.) Nämä arvot toteutuvat myös Reilut Tytöt–ryhmässä.

3 TOIMINTATUTKIMUS JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Toimintatutkimuksella tuotetaan tietoa tutkittavan toiminnan kehittämiseksi. Toimintatutkimus kohdentuu pääasiassa tutkimaan ihmisten keskinäisiä sosiaalisia vuorovaikutuksia sekä sosiaalisia toimintatapoja. Toimintatutkimuksella pyritään kehittämään käytäntöä entistä toimintakelpoisemmaksi. Tutkimus on yleensä rajattu kohdentumaan johonkin tiettyyn ihmisryhmään kuten työyhteisöön tai tukiryhmään. Tutkimuksessa voidaan analysoida eri toiminnan tasoja; yksilöä, ryhmää, ryhmien välisiä suhteita sekä kokonaista toimintaorganisaatiota. (Heikkinen, Rovio & Syrjäla 2006, 16–23.)

Toimintatutkimukseen kuuluu ominaisesti toiminnan syklisyys, eli toimintaa seuraa toisenlainen, paranneltu toiminta. Tutkimus tapahtuu ketjureaktiona: toiminnan X kokeilu käytännössä tuottaa tietoa, joka vaikuttaa toiminnan kehittymiseen. Toiminta X:n laatua seurataan ja pyritään kehittämään aktiivisesti tutkimuksen tuottaman tiedon avulla. Tutkimuksen päämääränä on tuottaa käytännön hyötyä niin itse toiminnalle kuin siihen liittyville ihmisille. Tutkimus etenee syklisenä prosessina. Se alkaa suunnittelulla joka johtaa suunnitelman kokeilemiseen käytännössä. Toteutusta havainnoidaan ja havaintoja reflektoidaan, jonka kautta kehä alkaa taas alusta uudella suunnittelulla ja toiminnan parantamisella. (Heikkinen ym. 2008, 16 – 23, 35.)

Toimintatutkimus etenee kronologisesti eli aikajärjestyksessä, jolloin toiminnassa tapahtuvia muutoksia on helppo havainnoida. Toiminnan logiikka ilmenee sekä galileisesti sekä aristoteelisesti, jolloin tutkitaan sekä kausaalisuhteita että ihmisten toimintaa heidän päämääriensä saavuttamiseksi. Toimintatutkimusta on erityisesti käytetty muun muassa naistutkimuksessa sekä narratiivisessa tutkimuksessa. Toimintatutkimuksen aineiston oleellisin osa on käytännön työskentelystä kerätty materiaali. Tutkimus etenee hermeneuttisesti itseään jatkuvasti uusien ja kehittäen. (Heikkinen ym. 2006, 16–23.)

Toimintatutkijan rooli on aktiivinen, hän osallistuu jollain tavalla itse tutkimaansa toimintaan. Tutkija tähtää muutokseen ja sen kautta toiminnan kehittymiseen

toimivammaksi. (Heikkinen ym. 2006, 16–23.) Toimintatutkimusta voi luonnehtia osallistavaksi, käytännönläheiseksi sekä sosiaalisesti tutkimukseksi. Sen tarkoituksena on ennen kaikkea tutkia sosiaalista todellisuutta ja muuttaa sitä toimivammaksi. Tutkimustapana toimintatutkimus yhdistää sekä teoriaa että käytäntöä. Tärkeää on myös jatkuva toiminnan arvioiminen. (Heikkinen ym. 2006, 27–30.) Toimintatutkimuksen ydinsanomana on, että tavallisen ihmisen tieto on arvokasta tutkimusaineistoa, ja että arkisissakin toiminnoissa on tutkittavaa ja kehitettävää (Heikkinen ym. 2008, 200). Toimintatutkimus tulee lähelle ihmistä ja jokapäiväistä elämää.

Toimintatutkimus sopii tyttöryhmän tutkimustavaksi, koska työni pyrkii luomaan pohjan tämän kaltaiselle toiminnalle, jotta ryhmää tai sen johdannaisia voidaan toteuttaa jatkossa seurakunnassa. Ryhmän onnistumista on helppo analysoida toimintatutkimuksen kautta, jolloin tutkimuksessa otetaan ennen kaikkea huomioon tytöt ja heidän kehityksensä ryhmän aikana. Samalla on mahdollista tutkia myös ryhmän toimintaa, ohjelmasisältöä sekä ohjaajien vaikutusta ryhmään. Toimintatutkimus mahdollistaa tutkijan aktiivisen roolin tutkittavassa ryhmässä ja tämä on tyttöryhmän tutkimisen kannalta tärkeää, koska tutkija itse osallistuu tyttöryhmän toimintaan yhtenä ryhmän ohjaajista.

Ryhmä toteutettiin Uudellamaalla sijaitsevassa keskisuuressa kaupungissa. Kaupungissa on asukkaita alle 40 000 ja se sijaitsee hyvien kulkuyhteyksien varrella lähellä pääkaupunkiseutua. Ryhmään osallistuvien tyttöjen koulu sijaitsee kaupungin asutusalueella, jossa on paljon kaupungin vuokra-asuntoja sekä teollisuusaluetta. Alueella sijaitsee myös pieni ostoskeskus sekä terveyskeskus. Kyseinen alue mielletään kaupungin yhdeksi huonomaineisemmaksi asuinalueeksi, koska alue koostuu pääsääntöisesti kaupungin vuokra-asunnoista, joihin on sijoitettu muun muassa maahanmuuttajia. Tutkimuksessa puhutaan tutkimuskohteena olleista tytöistä sekä toiminta ympäristönä olevasta kaupungista, koulusta ja seurakunnasta anonymisti mahdollisten tunnistettavuustekijöiden minimoimiseksi.

4 REILUT TYTÖT – AJATUKSESTA RYHMÄKSI

Toteutin työtiimin kanssa Reilut Tytöt–ryhmän, joka kokoontui syksyllä 2011 kahdeksan kertaa tiistaisin koulupäivän jälkeen kahdeksi tunniksi yhteen seurakuntakodin tiloissa. Ryhmässä toiminnan, keskustelujen ja yhdessäolon kautta tarkoituksena oli luoda turvallinen ilmapiiri, jossa nuoret voisivat toimia mahdollisimman luontevasti ja itselleen mieluisalla tavalla. Tärkeää oli oman fyysisyyden ja persoonallisuuden kokeminen ja kokeilu sekä omien vahvuuksien tunnistaminen. Tavoitteena oli ennen kaikkea rohkaista ryhmään osallistuvia tyttöjä olemaan omia persoonallisuuksia ja puolustamaan itseään sekä tunnistamaan omat vahvuutensa ja tunteensa erilaisissa arkielämän tilanteissa.

4.1 Lähtökohdat

Aluksi Reiluja Tyttöjä lähtivät ideoimaan yhdessä seurakunnan diakoni sekä koulun erityisopettaja. He olivat huomanneet kasvavan tarpeen ennaltaehkäisevälle toiminnalle erityisesti nuorten tyttöjen parissa, jotka elävät parhaillaan ns. murrosvaihettaan. Tässä ryhmässä toteutettava työ kohdentui vain tietyille valitulle ryhmälle, mutta opinnäytetyön myötä tieto tällaisen ryhmän pitämisestä olisi mahdollista levitä ja vastaavia ryhmiä olisi jatkossa helpompi suunnitella kun siitä olisi valmista kokemuspohjaa ja mallia. Ryhmän ohjaajana itseni lisäksi toimi seurakunnan perhetyöntekijä. Ryhmän toiminnassa oli myös aktiivisesti mukana myös diakoni, joka hoiti pääasiassa materiaalihankinnat sekä toimi sijaisena tarvittaessa.

Ryhmän rahoitus koostui Yhteisvastuukeräyksen kyseisen kaupungin seurakunnan tuoton 10 %:n osuudesta, jonka seurakunta kohdensi syrjäytymistä ehkäisevään työhön seurakunnassa. Seurakunnan Yhteisvastuukeräys tuotti keväällä 2011 noin 3000 euron rahoituksen ryhmän järjestämiseen ja syrjäytymisen ehkäisevän työn tukemiseen seurakunnassa. Ryhmän toiminnan loputtua summan ylijäävä osuus on tarkoituksena kohdentaa mahdollisesti vastaavanlaisen ryhmän järjestämiseen tulevaisuudessa tyttöryhmästä muotoutuneen toimintapaketin avulla.

Työlle on ollut selkeä tilaus seurakunnan varhaisnuoriso- ja nuorisotyössä, koska syrjäytyminen varsinkin nuorilla on yleistä tänä päivänä. Tähän voidaan vaikuttaa juuri ennaltaehkäisevällä työllä sekä yhteisöllisyydellä, jota seurakunnan toiminta sekä yhteistyö koulun kanssa luo. Ryhmällä pyritään myös nostamaan esiin tyttöjen arvokkuuden ja tyttöyden voimavarojen tunnistamista sekä hyväksymistä yhteiskunnassa. Tavoitteena oli kohdata ryhmään osallistuvat tytöt avoimesti ja rohkaista heitä murrosiän myllerryksissä löytämään itsensä ja toisensa. Ryhmän päätyttyä tytöillä pitäisi olla itsevarmempi olo ja uusia sosiaalisia suhteita, joihin turvautua tulevaisuudessa esimerkiksi kouluympäristössä ja vapaa-ajalla.

Ryhmään osallistuminen oli valituille tytöille täysin vapaaehtoista. Erityisopettaja esitteli idean ryhmästä ja sen toteutuksesta tytöille jo keväällä 2011, ja kyseli heidän halukkuuttaan osallistua tällaiseen toimintaan. Erityisopettaja ei markkinoinut ryhmää tytöille sen todellista tarkoitusperää paljastaen, kuten kasvun tukeminen tai syrjäytymisen ehkäiseminen, vaan pohjusti ryhmän olevan hauskaa vapaa-ajan toimintaa, jossa on mahdollisuus tutustua uusiin ihmisiin sekä käsitellä omaa elämäänsä kiinnostavia asioita erilaisilla tavoilla. Tyttöjä ei tässä johdettu harhaan, vaan ryhmän tarkoitus kerrottiin heille kielellä, jota he ymmärsivät parhaiten. Sanojen syrjintä tai tukeminen käyttö olisi herättänyt mahdollisesti vääriä mielikuvia ryhmän toiminnasta. Tytöille syksyllä lähetetyissä kutsuissa puhuttiin kasvamiseen liittyvistä kysymyksistä ja omana itsenään olemisesta, ja ryhmä esitettiin tähän kannustavana paikkana ja mahdollisuutena käsitellä erilaisia omaa elämää koskettavia aiheita (LIITE 1).

Lähtökohtaisesti Reilut Tytöt-ryhmä suunniteltiin kannustamaan ja tukemaan kohti uutta elämänvaihetta suuntaavia nuoria naisenalkuna. Oletuksena ryhmän teemoja ja harjoituksia suunniteltaessa oli, että ryhmään osallistuvat tytöt ovat vapaaehtoisesti mukana ryhmässä. Suunnittelussa otimme huomioon, että tytöt ovat erityisopettajan ja terveydenhoitajan näkökulmasta nuoria, jotka tarvitsevat ryhmän tarjoamaa tukea ja mahdollisuutta kehittää itseään.

4.2 Ryhmäkertojen suunnittelu ja rakenne

Jokaisella kokoontumiskerralla ryhmällä on sama perustoteutuskaava, jossa toistuvat tietyt samat asiat kuten yhteinen aloitus ja lopetus. Jokaisella kerralla on myös oma erillinen teemansa, joista yhdessä koostuu isompi kokonaisuus ryhmän lopuksi. Ryhmän peruskaavaan kuului:

1. välipala (tyttöjen toiveiden mukainen)
2. aloitus ja kuulumiskierros, tunnetilan ilmaisu eri tavoin
3. päivän teeman mukainen toiminta, johon sisältyy sekä ryhmässä että itsensä kanssa toimimista erilaisten aiheiden ja toteutustapojen mukaisesti, mukana aina fyysisyys ja itse tekeminen
4. toiminnan purkaminen ja oppimispäiväkirja
5. hiljentyminen
6. siivoaminen, jatkosta tiedottaminen ja kotiin lähtö

Pyrimme toimimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti käyttäen ryhmän toiminnassa sekä fyysisiä että psyykkisiä ulottuvuuksia. Toiminnan tavoite oli, että jokainen tyttö pääsisi oivaltamaan omat lahjakkuutensa ja niihin mieleisiä toteutustapoja sekä toimimaan ryhmässä omalla persoonallisella tavallaan. Toiminnan avainsanoja olivat luovuus, persoonallisuus, fyysisyys sekä itse tekeminen yksin ja isommassa ryhmässä.

Ryhmäkertojen sisällöllinen suunnittelu ja ideointi alkukevästä 2011 jatkui lähes ryhmien alkuun asti ja mukautimme toimintaa vielä ryhmän edetessä tyttöjen intressejä vastaavaksi. Teemat toimivat loogisena jatkumona aina ryhmän aloittamisesta oman itsensä ja sitä kautta ympäröivän maailman tarkasteluun. Jokaisella ryhmäkerralla oli tarkoituksena mahdollistaa erilaisten tunteiden välittyminen ja tunnistaminen toiminnan kautta. Teemojen jatkumo avaa mahdolli-

suuden nuorelle tarkastella omaa itseään ja tunnistaa oman elämänsä vahvuudet ja heikkoudet sekä hyväksyä ne osana persoonaansa ja elämäänsä.

Ryhmän toiminnan riskeiksi luokittelimme tyttöjen mahdollisen passiivisuuden tai jopa kokonaan ryhmästä jättäytyminen kesken prosessin. Ryhmä toimi täysin omaehtoisesti tyttöihin nojaten ja eteni tyttöjen omilla ehdoilla, jolloin mahdollinen riskitekijä oli tyttöjen fyysinen tai psyykkinen passiivisuus ryhmää ja sen toimintoja kohtaan. Riskien toteutumismahdollisuutta minimoitiin aktivoimalla tyttöjä ja toteuttamalla heidän mielensä mukaista toimintaa ryhmän puitteissa. Tytöt pääsivät vaikuttamaan ryhmäkertojen sisältöön omien mieltymystensä kautta valitsemalla esimerkiksi tarjoiltavat välipalat.

Ryhmän keskeiset teemat valitsin yhdessä ohjaajaparini kanssa. Teemat nousivat opinnäytetyöni teorian pohjalta sekä omista kokemuksistamme. Aluksi ideoimme useampia ryhmäkertojen teemoja. Kaikista näistä vaihtoehdoista muodostimme ryhmäkertojen teemat, joissa yhdistyi monien aiheiden ja työskentelytapojen eri puolet. Halusimme toiminnan olevan monipuolista sekä kiinnostavaa ja toivoimme ottavamme valinnoillamme huomioon tyttöjen intressit, joista emme valintavaiheessa tiedäneet. Ryhmäkertojen teemat pysyivät samoina koko ryhmäprosessin ajan. Vain yksittäiset toiminnat muuttuivat ryhmän edetessä tyttöjen toiveiden ja kiinnostusten mukaisesti.

4.3 Teemat

Seuraavassa kuvaan ryhmäkertojen teemoja ja niitä asioita, joissa jokaisella kerralla on erityisesti otettu huomioon. Tarkemmat ohjelmasisällöt ja ohjeet ryhmän pitämiseen on työn lopussa liitteenä olevassa materiaalipaketissa. (LIITE 1) Materiaalipaketti on koottu Reilut Tytöt–ryhmän ohjelmakerroista.

Ryhmäkerta 1: Ryhmäytyminen oli ensimmäisen ryhmäkerran pääteemana. Ryhmän alussa oli tärkeää luoda turvallinen ja lämmin tunnelma ryhmäläisten kesken. Se onnistui ohjaajien avoimella ja kiinnostuneella käytöksellä, mutta vaati myös ryhmän toiminnan selkeää ohjaamista. Ryhmään osallistuvat saat-

toivat olla epävarmoja omasta asemastaan ryhmässä, varsinkin kun ryhmässä oli jo entuudestaan tuttuja osallisia. Jännitys ilmeni esimerkiksi passiivisuutena toimintaa tai keskustelua kohtaan, sekä tutustuminen muihin saattoi osalla olla kankeaa.

Oli tärkeää huomioida, että ensimmäisellä kokoontumiskerralla ohjaajat toimivat aktiivisesti ryhmässä ja huomioivat tasapuolisesti jokaisen osallistujan. Suljetussa ryhmässä oli tärkeää luoda alusta asti luottamussuhde osallistujien kesken, jolloin toiminnan jatkaminen seuraavilla kerroilla oli sujuvampaa. Ohjaajien tehtävänä oli virittää keskustelua ja toimia ohjelman vetäjänä samalla kannustuen kaikkia ryhmän jäseniä toiminaan ryhmässä.

Ryhmäkerta 2: Minä itse – ryhmäkerralla tarkoituksena oli työskennellä oman itsensä ja itsetuntemuksensa kanssa, sekä kehittää kuvaa itsestään ja samalla muista ihmisistä. Ryhmäkerran avainkysymyksiä olivat kuka minä olen, mistä minä pidän, missä olen hyvä ja millainen haluaisin olla ja miksi. Tarkoituksena oli keskittyä itseensä muiden osallistujien kesken, vaikkakin lopuksi oli tarkoitus jakaa yhdessä opittua muiden kanssa.

Ryhmäkerta 3: Nuorisokulttuuri ja elämän kipeät kysymykset käsitteli nuorena kasvamista ja sen ihanuutta sekä kamaluutta nyky-yhteiskunnassa. Nuoren elämää vaikuttaa moni asia, joista yksin voi olla vaikea saada otetta. Murosiän mukana tuomat niin fyysiset kuin psyykkisetkin muutokset vaikuttavat tapaan nähdä maailmaa ja itseään siinä. Pikkuhiljaa heräävä seksuaalisuus, tunnemyllerrykset ja irtautuminen vanhemmista saavat helposti olon tuntumaan hämmentyneeltä. Oman itsensä etsiminen on rankka mutta myös antoisa kokemus, johon tällä ryhmäkerralla paneuduttiin. Ryhmässä käsiteltiin kaikkia nuoruuden mukana tuomia muutoksia helposti lähestyttävästi ja häpeilemättä. Tarkoituksena oli herättää keskustelua, ihmettelyä ja oivalluksia, sekä tunteen ettei ole yksin näiden kysymysten äärellä.

Ryhmäkerta 4: Perhe, ystävät ja muut sosiaaliset suhteet olivat kolmannen kerran teemana. Aikaisemmilla kerroilla ryhmäläiset olivat keskittyneet lähinnä itseensä ja siihen millainen ihminen on. Tällä kertaa laajennetaan näkökulmaa

omaan elämään vaikuttaviin muihin ihmisiin ja tekijöihin. Perhe, ystävät ja sosiaaliset suhteet mahdollistivat sen, että jokainen saa kunnolla miettiä, ketkä kuuluvat hänen lähipiirinsä ja perheeseensä. Voivatko ystävätkin olla osa perhettä? Keitä kohtaan tunnen lämpimiä tunteita, ketkä herättävät minussa pelkoa, surua tai vihaa? Tällä ryhmäkerralla valmistauduttiin kohtaamaan myös rankkoja aiheita, kuten avioero, kiusaaminen, masennus, väkivalta ja yksinäisyys.

Ryhmäkerta 5: Elämänkaari aiheena antoi mahdollisuuden tarkastella nuoren jo elettyä elämää, nykyhetkeä sekä tulevaisuuden haaveita samassa paketissa. Oman elämänkaarensa hahmottaminen ja sen kohokohtien tarkastelu antaa selvyyttä siitä kuka nuori on ja miten hän on päätenyt nykyiseen tilanteeseensa. Tulevaisuuden hahmotteleminen itselleen antoi nuorelle taas mahdollisuuden vaikuttaa oman elämänsä tuleviin tapahtumiin ajatuksen tasolla, josta voi poikia käytännön toimintaa. Nuoren etsiessä itseään murrosiän myllerryksissä oli hyvä pysähtyä miettimään omaa elämäänsä ja siihen vaikuttaneita tapahtumia, joilla saattoi olla kauaskantoisiakin seuraamuksia.

Ryhmäkerta 6: Draamaa ja itseilmaisua –kokoontumiskerralla oli tarkoituksena nivoa yhteen edellisten kertojen teemat, ja käsitellä niitä draaman avulla. Draama antoi mahdollisuuden käsitellä esimerkiksi mielessä pyörineitä asioita vapautuneesti eri rooleihin heittäytyen tarvitsematta pelätä että mitä muut ajattelevat hänestä. Roolien avulla nuori pystyi käsittelemään kipeitäkin teemoja, kuten omaa pahaa oloaan tai pelkojaan. Draama antoi myös tunteen turvallisuudesta, jolloin liian ahdistavan roolin pystyi kesken kaiken hylätä jos siltä tuntui.

Ryhmäkerta 7: Tulevaisuus ja unelmat –teema palasi Elämänkaari-ryhmäkerran viimeiseen osioon eli tulevaan. Tämän aiheen käsittely erikseen oli nuoren oman identiteetin etsimisen kannalta tärkeää, koska tulevaisuus saattaa näyttäytyä nuoren silmissä pelottavalta, kaukaiselta ja jopa ahdistavalta. Samalla se kiinnostaa tavattomasti ja monet nuoret toivoisivatkin olevansa jo aikuisia jotta pääsisivät toteuttamaan unelmiaan esimerkiksi opiskelun, työn ja sosiaalisen elämän osilta. Tätä teemaa oli kuitenkin hyvä käsitellä lennokkaan realistisesti. Nuoren ajatuksia ei saa suoralta kädeltä tyrmätä, vaikka ne kuulostaisi-

vatkin kuinka epätodennäköisiltä. Nuorta oli kannustettava kohti omia unelmiin, kuitenkin tarjoten myös vaihtoehtoja. Ohjaajien omat kokemukset olivat tässä avainasiassa.

Ryhmäkerta 8: Viimeisellä kokoontumiskerralla ryhmä kokoontui yhteen pitämään hauskaa ja muistelemaan ryhmässä yhdessä käytyjä asioita. Tärkeää oli palauttaa ryhmäläisten mieliin yhdessä todettuja asioita, joiden avulla heidän on helppo suunnistaa elämässä eteenpäin. Nuoria tuli kannustaa pitämään yllä ryhmässä hankittuja sosiaalisia suhteita, ja palaamaan ryhmän teemoihin sitten kun ne tuntuvat itselle taas ajankohtaisilta. Ryhmän päättyminen sai osallistujissa aikaan haikeaa mieltä, johon oli varauduttu. Hysteristä itkukuoroa ei kannattanut antaa syntyä, vaan itku oli käännettävä iloksi ja hyväksi kokemuksiksi yhdessä.

5 TULOKSET

Toimintatutkimuksessa on vaikea arvioida toteutetun toiminnan tuloksia heti toteutuksen jälkeen, sillä sen vaikutukset tulevat näkyviin vasta pitkän ajan kuluessa. Joskus toiminnan tuloksia näkee vasta vuosien päästä. Kuitenkin Reilut Tytöt-ryhmän jäsenissä oli selvästi havaittavia muutoksia prosessin aikana, jotka voidaan määritellä ryhmän tuottamiksi tuloksiksi. Olen seuraavassa määritellyt ryhmän tuloksia kahdessa eri kategoriassa: mitä ehti tapahtua ryhmässä ja sen kokoonpanossa, sekä kuinka käytetyt toimintamenetelmät toimivat.

5.1 Ryhmän kokoonpano

Tyttöryhmän kokoonpano muuttui meidän odotuksestamme (8 tyttöä) ja erityisopettajan varauksesta (10 tyttöä), lopulliseen kokoonpanoon (5 tyttöä). Tyttöjen piti olla sekä 5.- että 6.luokilta, mutta ryhmäämme lopulta tuli vain 6.luokkalaisia tyttöjä. Tytöt tunsivat entuudestaan toisensa. Ryhmän kokoonpanon muutoksiin emme ohjaajina päässeet vaikuttamaan, vaan muutokset tulivat koulun ja tyttöjen puolelta. Erityisopettaja jäi opintovapaalle lukukauden alusta, joten hänen tilalleen kouluysteistyöhenkilöksi siirtyi terveydenhoitaja. Osa tytöistä halusikin jäädä pois ryhmästä, vaikka he olivat keväällä jo siihen suostuneet. Syytä tähän emme saaneet tietää.

Orientoiduimme aluksi siihen, että tyttöjen ollessa samalta luokalta, se aiheuttaisi mahdollisesti klikkejä ja jännitettä koulutilanteista riippuen. Toisaalta ryhmä voisi löytää tukea toisistaan myös ryhmän ulkopuolella esimerkiksi luokkatilanteissa. Ryhmän tulisi olla tyttöjen oma juttu, johon heidät on kutsuttu, eikä muilla ole ollut mahdollisuutta siihen. Tämä voisi hyvin toimia me-hengen edistäjänä.

Ryhmän tytöt tulivat hyvin toimeen keskenään ja onnistuivat luomaan toistensa kanssa uudenlaisia kaveruussuhteita. Tytöillä on omat kaveripiirit koulussa, mutta ryhmään tullessa nämä kaikki unohtuivat ja tytöt olivat ”me-henkisiä”. Eri-tyisesti ruokapöytäkeskusteluissa kävi usein ilmi, kuinka tytöt ihmettelivät sitä, mikseivät ole keskenään tekemisissä kouluaikoina. Ryhmässä he olivat pääs-

seet näkemään toisistaan erilaisen roolin kuin kouluympäristössä, ja osan kohdalla tämä varmasti muutti käsitystä joistakin tytöistä, jotka jo luuli tuntevensa. Tytöt muodostivat ryhmän sisällä myös pienempiä ryhmittymiä, jotka vaihtuivat eri kertojen välillä. Tämä ei vaikuttaneet ryhmän yleiseen ilmapiiriin tai toimintaan.

Huomasimme työskentelyjen aikana, että muutamat tytöt olivat hitaampia työskentelyssä kuin toiset. Nämä tytöt käyttivät aikaa paljon pikkutarkkaan työskentelyyn, vaikka heille selkeästi ilmoitettiin, paljonko aikaa on jäljellä työn loppuun saattamiseen. Keskenräiset työt harmittivat siksi takia, että niiden jatkaminen muutaman tytön kanssa oli vaikeaa seuraavilla ryhmäkerroilla, joissa aihe oli jo aivan toinen. Osa ryhmästä oli tehnyt työt jo kokonaan edellisellä kerralla, joten heille olisi täytynyt keksiä jotain erillistä toimintaa kun osa jatkaisi vanhoja töitä loppuun. Annoimme keskenjääneitä töitä tytöille kotiin tehtäväksi tai annoimme niiden olla kesken. Keskenräisiä tuotoksia ei lopulta ollut kuin muutama, sillä tytöt alkoivat ryhmän loppua kohden parantaa työskentelytahtiaan, jotta saivat työnsä valmiiksi ajallaan muiden kanssa.

Tytöt olivat koko ryhmän kokonaisuuden ajan hyvin innostuneita ryhmästä, ja harmittelivat joka kerta sitä, että ryhmä kokoontuu vain kahdeksan kertaa ja kestää kaksi tuntia kerrallaan. Kaikki lähtivät innolla mukaan mihin tahansa toimintaan ja tulivat toimeen keskenään erilaisissa tehtävissä. Tytöt ottivat myös vapautuneesti kontaktia ohjaajiin, ja olivat kiinnostuneita keskustelemaan erilaisista asioista ryhmässä. Selkeästi luova ja erilainen ryhmätoiminta on ollut tyttöjen mieleen.

Eräs tytöistä kysyi noin ryhmän puolivälissä, voisiko hänen ystävänsä liittyä ryhmään. Keskustelin asiasta ohjaajaparini kanssa ja päädyimme siihen tulokseen, ettei uutta tyttöä oteta ryhmään. Ryhmä oli mielestämme lähtenyt jo niin hyvin toiminaan ja siitä on muodostunut selkeästi tyttöjen ”oma juttu”, jolloin uusi tyttö voisi rikkoa luottamusta ja vapautuneisuutta, joka ryhmässä oli saavutettu. Tytön ollessa yhden ryhmäläisen hyvä ystävä, ei olisi ollut hänen edistymisensä kannalta välttämättä hyväksi. Vaarana olisi voinut olla, että nämä tytöt eristäytyisivät muista omaksi pieneksi ryhmäkseen.

Ryhmästä muodostui koko prosessin aikana tytöille turvallinen ympäristö, jossa pystyi puhumaan vaikeistakin asioista. Tytöt saivat yhdessä keksiä kokoontumiskertojen alkupuolella ryhmälle nimen, ja he nimesivät ryhmän Reiluiksi Tyttöiksi, koska he kokivat olevansa sellaisia toinen toisilleen. Jo tämän nimen valinta ryhmän alussa kuvastaa hyvin ryhmässä muodostunutta tunnesidettä, joka kantoi läpi prosessin. Tyttöillä syntyi luottamussuhde toisiinsa sekä ohjaajiin. Mahdollisuus puhua näistä aiheista esimerkiksi kotona tai kaveripiirissä voi olla melko olematon, mutta ryhmässä tytöt avautuivat tuntemuksistaan tuntematta itseään millään tavalla uhatuksi tai naurettavaksi, koska muutkin olivat kokeneet samanlaisia asioita elämässään. Ryhmä selvästi hoiti itse itseään osallistujiansa kautta.

Viimeisien kokoontumisten aikana tytöt alkoivat miettiä vastaavaa toimintaa, jolla he voisivat jatkaa Reilut Tytöt-ryhmää itse. Koska ryhmän aktiivinen jatkaminen tulevaisuudessa ei ollut mahdollista, ryhmäläiset päättivät itse jatkaa ryhmäkokoontumisia toistensa luona. Ryhmän ohjaajina kannustimme tyttöjä vastaavanlaiseen toimintaan ja siihen, että he antaisivat myös koululle palautetta syksyn ryhmäkerroista. Palautteen myötä koululla olisi hyvä mahdollisuus tarttua seurakunnan kanssa muodostuneeseen yhteistyöverkkoon ja toteuttaa ryhmätoimintaa jatkossakin.

Tytöille suotiin myös mahdollisuus järjestää yhden kerran ohjaajille yksi ryhmäkerta, jonka he saivat suunnitella täysin itse ohjaajien tietämättä mitä silloin tapahtuu. Niin sanottu "Reilujen Tyttöjen pikkujoulu" ovat tyttöjen mahdollisuus kokeilla itse ryhmän ohjaamista sekä toteuttaa omavalintaista toimintaansa ohjaajille, jotka ovat järjestäneet vastaavasti heille koko syksyn ohjelmaa. Lisätaapaaminen toteutetaan täysin tyttöjen aloitteesta, ja on yksi osoitus siitä, että ryhmäläiset ovat kokeneet toiminnan mieleiseksi.

5.2 Havaintoja ryhmäkerroilta

Ensimmäinen ryhmäkerta oli niin sanottu "pilottiversio" ryhmästä, jossa tutustuimme tyttöihin ja pystyimme määrittelemään heidän tarpeensa sekä meidän

ohjaajien tavat toimia ryhmän kanssa. Täsmensimme esimerkiksi ensimmäisten kokoontumiskertojen jälkeen ajankäyttöä entistä selkeämmäksi toimintaan nähdessä. Tilassa, jossa toimimme, ei ollut isoa seinäkelloa, joten toimme sinne kello ja ilmoitimme tytöille aina kuinka paljon mihinkin on aikaa. Erityishuomiota tässä suhteessa saivat siis nämä hieman hitaammalla tahdilla edistyvät tytöt, koska seuraavilla kerroilla seurasimme erityisesti heidän edistymistään työskentelyn aikana.

Ryhmän toimintaa suunniteltaessa otettiin huomioon tyttöjen kehitysvaihe sekä se, että ryhmän kaiken toiminnan tarkoituksena oli edistää tyttöjen kehitystä positiivisesti sekä tukea heidän kasvuun omana itsenään. Ryhmässä oli selkeästi havaittavissa murrosikään liittyviä muutoksia niin ulkoisesti kuin psyykkisesti. Tytöt olivat erityisen kiinnostuneita omasta ja toistensa ulkonäöstä, ja esitäksemme mahdolliset konfliktit liittyen tähän teemaan toteutimme ryhmän yhteiset paidat, joita kaikki ryhmään osallistujat pitivät yllään ryhmäkerran ajan. Tämä ehkäisi itsensä vertaamista vaatteiden eli niin sanottujen ”statussymbolien” kautta toisiin, ja tämä näkyi positiivisena vaikutuksena ryhmän sisällä.

Oppimispäiväkirjojen työstäminen tyttöjen kanssa alkoi toisella kokoontumiskerralla. Pystyimme seuraamaan niiden kautta ryhmän kehitystä ja yleistä tunnelmaa käytännön toiminnan lisäksi. Oppimispäiväkirjat toimivat sekä ryhmän kehittämisen että opinnäytetyön materiaalinkeruuvälineenä. Ryhmän tytöt kokivat oppimispäiväkirjat mukavina, koska kysymykset eivät olleet liian pitkiä eikä niihin vastaaminen vienyt liikaa aikaa muualta toiminnalta. Oppimispäiväkirjat auttoivat keräämään suullisen palautteen lisäksi tyttöjen ajatuksia ryhmäkertojen toiminnasta ja siitä, mikä oli ollut mieluisaa ja mikä ei.

Aihe Perhe ja ystävät herätti kyseisellä ryhmäkerralla paljon erilaisia tunteita tytöissä verrattaessa muihin kertoihin. Monet uskaltautuivat kertomaan sukulaistensa sairauksista, kuolemista ja perheiden eroista. Ystävien ja sisarusten sekä isovanhempien osuus tyttöjen elämässä koettiin merkittävänä, kun taas vanhemmat koettiin erityisesti erotilanteissa vaikeiksi ja riitaisiksi. Erityisesti eräs ryhmäläisistä reagoi aiheeseen voimakkaasti. Tyttö sai purkaa ohjaajille ja toisille ryhmäläisille tuntemuksiaan vapautuneesti, eikä hän vaikuttanut ahdistuneel-

ta, vaan pikimmin helpottuneelta kun sai kertoa kaikista ajatuksistaan. Tämä kerta oli merkittävä käännekohta ryhmässä, jonka jälkeen ryhmä alkoi vahvemmin luottaa jäseniinsä.

6 PALAUTE

Palaute ryhmästä ja sen toiminnasta kerättiin tytöiltä oppimispäiväkirjojen muodossa, sekä jokaisella kerralla tytöt itse myös kommentoivat suullisesti päivän toimintaa. Oppimispäiväkirjoissa tärkeimpinä kysymysten teemoina olivat tyttöjen viihtyvyys, toiminnan mielekkyys sekä toiveet siitä, mitä haluaisi muuttaa ryhmässä ja sen toiminnassa.

Viimeisellä ryhmäkerralla tytöiltä kysyttiin mikä on ollut heidän mielestään mukavinta ryhmässä ja sen toiminnassa, ja he kirjoittivat kommenttinsa oppimispäiväkirjoihin:

Kaikki, koska te keksitte kaikkia yyper ihania juttuja! (Tyttö A)

Maskien tekeminen. Rrrrakastan askartelua! (Tyttö B)

Loppu, koska saa vain makoilla 😊 (Tyttö C)

Kaikki! täällä on kivaa! (Tyttö D)

Parasta oli askartelua ja näytteleminen, koska tykkään askarrella ja näytellä.
(Tyttö E)

Ryhmäläiset olivat pitäneet ryhmän toiminnasta kokonaisuutena, ja erityisesti askartelu ja luova toiminta oli koettu mielekkääksi. Monet eivät osanneet eritellä mitään ylivoimaisesti parasta, vaan ryhmä oli koettu kaikin puolin mukavaksi ja toimivaksi. Ryhmäläisiltä kysyttiin myös sitä, mikä on ollut vähiten mielekkäintä tekemistä ryhmän aikana. Lähes kaikki tytöt vastasivat, ettei heidän mielestään ryhmässä ollut mitään tylsää. Yksi tytöistä oli kokenut elokuvan katsomisen tylsäksi, muuten hän oli pitänyt kaikesta muusta toiminnasta.

Tytöt saivat kuvailla oppimispäiväkirjoissa Reilut Tytöt–ryhmää kolmella sanalla, jotka heidän mielestään kuvastivat parhaiten ryhmää ja sen jäseniä:

Ihana, paras, upea, kiva, nam!, ystävällinen, mukava, huumorintajuinen, ystävällinen, reilut, mukavat, hauskat. (Kaikki)

Ryhmää kuvaavista sanoista päätellen ryhmä on onnistunut olemaan miellyttävä ja innostava kokemus tytöille, ja he ovat kokeneet toisensa sekä ohjaajat osaksi ryhmää. Vaikka tytöt tunsivat entuudestaan, heidän välilleen ryhmän aikana syntyi uusia kaveruussuhteita, jotka varmasti vaikuttivat positiivisesti kokemukseen itse ryhmästä.

Ryhmälle toivottiin lisää ryhmäkertoja sekä pidempiä ryhmäkertojen aikoja. Tytöt harmittelivat jo muutamat kokoontumiskerran jälkeen sitä, miksi ryhmä tulisi kestämään vain kahdeksan kertaa ja vain kaksi tuntia kerrallaan.

Toivoisin että tätä olisi enemmän kuin kahdeksan kertaa. (Tyttö C)

Miksi kestää vain 2 tuntia? Lisää aikaa! Päiviin siis. (Tyttö A)

Ryhmän toimintaan liittyen ei toivottu muutoksia, ainoastaan ryhmäläiset toivoivat lisää vastaavanlaista toimintaa jokaisen ryhmäkerran jälkeen, esimerkiksi näyttelemisestä tai elokuvan katsomista. Oppimispäiväkirjoissa toivottiin paljon jatkoa ryhmälle, ja tämä toivomus otettiin huomioon jatkamalla ryhmän toimintaa satunnaisilla tapaamisilla ennen joulua sekä mahdollisesti myös ensi keväänä.

Viimeisellä ryhmäkerralla saimme myös palautetta erään tytön äidiltä, joka soitti meille tytön ollessa kipeänä. Hän kertoi miten paljon ryhmä oli merkinnyt kyseiselle ryhmäläiselle, ja että ryhmän positiivinen vaikutus näkyi myös kotona. Äiti kiitteli siitä, että tällainen ryhmä on järjestetty ja että hänen lapsensa on saanut siihen osallistua. On hienoa ryhmän ohjaajana huomata, että ryhmä on selvästi vaikuttanut tyttöihin ja että nämä vaikutukset näkyvät myös heidän arjessaan mielekkäästi sekä ovat havaittavissa myös ulkopuolisten silmin.

Koululta ei kerätty erikseen minkäänlaista palautetta, sillä ryhmän aikana en ollut yhteydessä koulun yhteishenkilöön eikä ryhmä ollut millään toiminnallisella tavalla liitännäinen itse kouluun. Koulun yhteishenkilöiden kanssa tullaan tulevaisuudessa pitämään jonkinlainen palaveri tai palautekeskustelu, jossa käydään läpi ryhmän kehittyminen ja toimiminen, sekä sen vaikutusten mahdollinen

näkyminen kouluympäristössä. Tapaamisessa keskustellaan myös vastaavien ryhmien järjestämisestä jatkossa, sekä muusta tulevasta yhteistyöstä.

Seurakunnalta saatu palaute on tullut ohjaajaparini sekä ryhmästä vastaavan diakonin kautta suullisesti. Palaute toiminnastani ohjaajana sekä ryhmän kehityksestä on ollut positiivista ja kannustavaa prosessin aikana. Yhteistyö ohjaajaparini kanssa on ollut helppoa ja erilaiset osaamisalueemme ovat täydentäneet toisiaan. Diakonin arvion mukaan ryhmä pääsi tavoitteeseensa ja edisti tyttöjen itsetuntoa ja omantunnonarvoa laadukkaasti. Olen saanut myös kannustavia kommentteja seurakunnan muilta työntekijöiltä, jotka hyvin kiinnostuneita ryhmästä ja totesivat sen tarpeelliseksi lisäksi seurakunnan työtä.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Lähtökohtana Reiluille Tyttöille oli ammattilaisten kasvanut huoli nuorten tyttöjen syrjäytymisvaarasta ja siitä, saavatko he riittävää tukea murrosiän tuomien muutosten ja uusien siirtymävaiheiden kanssa. Ryhmätoimintaa aloiteltaessa keräsin työn teoriaosuuteen kokoon käsitteitä ja ilmiöitä, jotka koskettavat tällä hetkellä useaa nuorta tyttöä, jotka käyvät tätä vaihetta läpi elämässään. Käytännössä toteutimme teoriaa tukevaa toimintaa, joka tuki tätä elämänvaihetta ja sen moniulotteisuutta. Käytäntö ja teoria kohtasivat Reilut Tytöt-ryhmässä, ja synnytti positiivisia tuloksia.

Reilut Tytöt toimi ryhmänä hyvin. Toiminta oli ryhmäläisille mieleistä eikä se ollut liian vaativaa eikä myöskään liian helppoa. Ryhmän kokoontumisaika oli tyttöjen muihin harrastuksiin nähden onnistunut ja kaksi tuntia kerrallaan oli sopiva määrä heti koulun jälkeen käytettäväksi, vaikkakin työt itse olisivat toivoneet vielä tunnin lisää ryhmäkerroille. Kuitenkin ohjaajaparini kanssa päätimme, että kaksi tuntia on sopiva määrä, koska kolmannella tunnilla tytöt alkaisivat väistämättä väsyä pitkästä päivästä, eikä se olisi eduksi ryhmälle.

Ryhmän järjestäminen esimerkiksi lauantai-aamupäivällä tuskin olisi niin innostava nuorten tyttöjen mielestä. Lauantai olisi heidän kouluviikon ensimmäinen vapaa aamunsa ja luultavasti he haluaisivat mieluummin nukkua myöhään, kuin lähteä ryhmätoimintaan. Näin ei kaikkien nuorten kohdalla ole, mutta kokemukseni perusteella erityisesti murrosikäiset kokevat asian näin. Tiistai oli taktisesti hyvä päivä Reilujen Tyttöjen ryhmätoiminnalle, koska se on melko keskellä viikkoa, joten silloin ei ole vielä väsynyt viikon koulunkäynnistä ja harrastuksista. Ryhmäläiset jaksavat toimia aktiivisesti ja olla kiinnostuneita, koska silloin toimintaa järjestetään heille mieluisaan aikaan ja kokoontumisen yhteydessä on myös mahdollisuus rentoutua ja nauttia välipalaa.

Kokoontumistilana seurakuntakoti oli mitä mainioin, koska se sijaitsi koulun lähetyillä eikä silloin kynnyksellä tulla ryhmään ollut suuri. Seurakuntakoti on tilava kokonaisuus, jolloin monipuolisten harjoitusten tekeminen oli mahdollista. Osa

tytöistä oli myös tutustunut aikaisemmin samassa rakennuksessa seurakunnan järjestämään päivätoimintaan, jolloin kynnyksellä tulla tyttöryhmään ei ollut suuri, koska paikka oli jo varsin tuttu. Ryhmän osallistumisaktiivisuus olisi saattanut olla pienempi, jos kokoontumistila olisi sijainnut esimerkiksi kaupungin keskustassa, jonne tytöillä olisi ollut huomattavasti pidempi matka kulkea.

Ryhmän järjestäminen yhteistyötahojen kanssa ei ole kiinni resursseista, sillä Reilut Tytöt-ryhmä alitti budjettinsa reilusti, koska käytimme hyvin paljon kierrätysmateriaalia ryhmämme toiminnassa. Ryhmä vaatii innostuneet ohjaajat, joilla on aikaa panostaa ryhmän toimintaan ja sen suunnitteluun, sekä tilat jotka mahdollistavat monipuolisen toiminnan toteutuksen. Yhteistyötahoina voi olla niin ala- kuin yläkoulukin, ja miksei jopa lukio tai ammattikoulu, sillä jokainen näistä sisältää siirtymävaiheen seuraavaan isoon vaiheeseen elämässä. Jokainen nuori kohtaa ryhmämme käyttämien teemojen sisältöä elämänsä jokaisessa siirtymävaiheessa, jolloin erityinen tuki ja aiheiden käsittely mahdollistaa kiuttoman siirtymän uuteen.

Ryhmässä käsiteltävät teemat kokosivat hyvin yhteen tyttöjä kiinnostavat asiat. Teemat käsitelivät monipuolisesti kasvamista ja sen mukana tuomia muutoksia, ihmissuhteita sekä oman itsensä tarkastelua eri näkökulmista. Nämä aiheet yhdessä muodostivat eheän jatkumon, jossa jokainen erillinen toimintakerta muodostivat yhdessä laajan kokonaisuuden. Tyttöjen töitä tarkastellessa saattoi nähdä varovaisen aloituksen, itsensä tutkiskelun ja sitä kautta näkökulman laajentamisen ympäröivään yhteisöön sekä omaan paikkaansa siinä. Viimeisenä isona työskentelynä toteutettu ”Elämänkaari” kokosi hyvin yhteen kaiken sen, jota edellisillä ryhmäkerroilla oli käsitelty ja sitä oli mahdollista työstää vielä askeleen eteenpäin.

Reilut Tytöt-ryhmä osoittaa sen, että sukupuolen ja sille ominaisten piirteiden huomioiminen on tärkeää nuoren kasvuvaiheessa. Yhteiskunta ja erityisesti media antavat jatkuvasti ristiriitaisia mielikuvia siitä, millaiseksi nuoren tytön tulisi kasvaa ja mistä kiinnostua. Tyttöyttä ja naiseutta tukeva ryhmä antaa nuorelle positiivisella tavalla mahdollisuuden tarkastella itseään ja omaa kehitystään turvallisuudessa ympäristössä, ja käsitellä sen muutoksia vertaistuen kautta. Jokaisel-

la ryhmän jäsenellä on mahdollisuus olla vapautuneesti oma itsensä ja löytää omat kiinnostuksenkohteensa ja unelmansa, Ryhmänä Reilut Tytöt suvaitsi sen erilaiset jäsenet yhdeksi kokonaisuudeksi, jossa sen jäsenten oli hyvä ja turvallinen olla omana itsenään.

Tuloksellisuuden kannalta se, että ryhmän jäsenet olivat varsin erilaisia persoonallisuuksia ja tulivat erilaisista taustoista, antoi käsitystä ryhmän ohjelmiston sopivuudesta nuorille, jotka tarvitsevat erityistä tukea sosiaalisissa tilanteissa sekä murrosiän tuomien muutosten käsittelyssä. Ryhmässä toiminnan täytyi olla tarpeeksi monipuolista ja virikkeeltä kohdatakseen ryhmän erilaiset jäsenet. Ryhmän onnistuneisuus kielii monipuolisesta ohjelmistosta, joka sopii taustasta riippumatta nuorelle tytölle, jonka elämä sisältää perusteemoja sekä dilemmoja, joita ryhmässä käsitellään. Erilaisuuksistaan huolimatta tyttöjä yhdisti samanlainen elämäntilanne ja sen muutosvaiheet, jotka olivat jokaiselle ryhmäläiselle uusia.

8 POHDINTA

Tutkimuskohteena Reilut Tytöt–ryhmä oli erittäin antoisa ja rikas kokemus, jossa oli mahdollisuus haastaa itsensä sekä ammattilaisena että roolimallina. Tutkijan, ryhmän ohjaajan ja ryhmäläisen roolien päällekkäisyys oli erityisen haastavaa, mutta prosessin edetessä nämä kaikki eri roolit muotoutuivat omanlaisikseen ja löysivät paikkansa toiminnan keskeltä. Yhtenä tärkeimmistä ammatillisista kokemuksista tutkimuksen aikana pidän sitä, kun tajusin että tämä on juuri sitä työtä jota haluan tehdä elämäntyökseni.

8.1 Oma ammatillinen kehitys prosessin aikana

Minä opinnäytetyöni tutkijana sekä samalla osallisena itse suunnittelemassani ryhmässä oli ammatillisesti kasvattava kokemus. Koin olevani vahvasti yksi ryhmän jäsenistä, mutta samalla myös sen ohjaaja että ulkopuolinen tarkkailija. Irrottautuminen ryhmäläisestä tarkkailijaksi oli välillä vaativaa, mutta ratkaisimme ohjaajaparina kanssa tämän niin, ettemme itse osallistuneet esimerkiksi työskentelyihin ja harjoituksiin, vaan toimimme sivullisina seuraajina tai katsojina ryhmän toteuttaessa itseään.

Tutkijana seurasin aktiivisesti tyttöjen kehitystä ryhmän aikana. Tutkijan roolin omaksuin erityisesti aina ryhmäkerran ollessa ohitse, kun tutkin tyttöjen oppimispäiväkirjoja ja keskustelin kerrasta toisen ohjaajan kanssa. Myös arvioidesani tyttöjen kehittymistä ryhmässä olin vahvasti tutkijan roolissa, irtonaisena ryhmästä. Ryhmä toteutui onnistuneesti ja tuotti hyvää materiaalia, jonka avulla on mahdollista järjestää vastaavanlaisia ryhmiä tulevaisuudessa. Oli hienoa huomata, kuinka ryhmä toimi tarkoituksensa mukaan ja pääsi tavoitteeseensa, tyttöjen itsetunnon kohoamiseen ja kasvaneeseen itsevarmuuteen. Tytöt kasvoivat itsensä kanssa selkeästi ryhmän aikana, ja ryhmässä toteutuneet tavoitteet ja tyttöjen uudet sosiaaliset suhteet puhuvat puolestaan ryhmän toiminnan onnistuneisuudesta.

Ohjaajan roolini nousi vahvasti esille tilanteissa, joissa tytöt kertoivat omasta elämästään tai kyselivät asioista, jotka heitä kiinnostivat. Ohjaajana suunnittelin toiminnan yhdessä parini kanssa, jonka taas toteutimme yhteistyössä tyttöjen kanssa. Ohjaajana otin huomioon tytöiltä saadut toiveet ja palautteen ryhmän seuraavia kertoja laatiessa. Ohjaaminen itsessään oli melko helppoa, koska teimme suunnittelun hyvissä ajoin ja toimintaan oli aikaa valmistautua. Reilut Tytöt olivat avoimia, ja he kaipasivat turvallisen aikuisen läsnäoloa ja huomiota. Otin tämän huomioon kaikessa ryhmän tekemisissä ja kohtaamisissa.

Toimin myös itse yhtenä osana ryhmää, tavallaan yhtenä ryhmäläisistä, vaikkakin olin myös ohjaaja että tutkija. Ryhmän tytöt ottivat minut ja ohjaajaparini välittömästi osaksi omaa kokonaisuuttaan, jolloin ryhmän sisälle syntyi tunne yhdestä porukasta, ei ohjaajista ja ryhmäläisistä. Itse koin suurta ryhmään kuulumisen tunnetta erityisesti esimerkiksi hiljentymisen aikana, jolloin koko ryhmä oli yhdessä ja keskittyi vahvasti yhden yksinkertaisen asian ympärille. Ryhmä antoi minulle ryhmäläisen roolissa vahvan tunteen siitä, että tällaiselle toiminnalle on tarvetta tällä hetkellä.

Ammattitaidolla on tärkeä merkitys tällaisen ryhmän suunnittelussa sekä toteutuksessa. Ryhmässä käsitellään aiheita, joiden kohtaaminen voi erityisesti tukea tarvitsevalle nuorelle olla hankalaa, jolloin ohjaajan on oltava valmis toimimaan yllättävimmissäkin tilanteissa. Ryhmän vetäjältä vaaditaan rauhallisuutta, kykyä kuunnella ja asettua toisen näkökulmaan sekä taitoa olla oma itsensä kuitenkin tuomatta itseään liian vahvasti esille. Ryhmässä ryhmäläiset ovat kaiken toiminnan keskipiste. Ohjaaja toimii esimerkkinä ryhmäläisille, mutta ohjaaja ei koskaan saa tuoda omia näkemyksiään tai tarpeitaan esille ylitse ryhmäläisten. Ohjaajan täytyy toimia sivussa toiminnan ohjaajana ja kuuntelijana kun ryhmä itse tuottaa omaa prosessiaan.

Ryhmän vetäjän tulisi tunnistaa omat voimavaransa ja heikot kohtansa ryhmän teemoihin nähden. Jotkut aiheet voivat tuntua raskailta käsitellä omien henkilökohtaisten kokemusten vuoksi, jolloin tämä täytyy ottaa huomioon ryhmän teemoja valitessa. Itse olin hyvin avoin ja valmis käsittelemään valitsemiamme teemoja, ja halusin tietoisesti ottaa myös riskejä aiheita valitessa. Olen omassa

elämässäni kokenut myös menetyksiä, mutta koen, että ne ovat vahvistaneet minua ihmisenä, ja tätä sanomaa halusin tuoda omalla esimerkilläni esille myös ryhmän tytöille.

Koen, että saamani koulutus ja valmiudet ohjata Reilut Tytöt-ryhmää olivat riittävät. Joidenkin tapausten kohdalla jouduin itse pysähtymään ja miettimään elämän realiteetteja, jotta pystyin ymmärtämään sen mitä jotkut ryhmäläisistä olivat kokeneet. En sano, etteivätkö tapaukset olisi koskettaneet minua tai ettenkö olisi jäänyt niitä pohtimaan, mutta niiden kautta ymmärsin tyttöjä paremmin ja pystyin etenemään heidän kanssaan ryhmän aikana uusille tasoille. Olen kiitollinen siitä, että ryhmäläiset halusivat jakaa niin paljon omasta elämästään ja kokemuksistaan meille ohjaajille, koska se osoitti, että tekemämme työ oli tärkeää ja toivottavasti myös kauaskantoista.

Ammatillisesti koen saaneeni ryhmän suunnittelusta ja ohjaamisesta entistä enemmän itsevarmuutta toimia vaikeidenkin aiheiden kanssa luovalla ja mielenkiintoisella tavalla. Koen olevani myös aikaisempaa harjaantunut huomaamaan erilaisten elämäntilanteiden ja tapahtumien vaikutuksia ihmisissä ja heidän toiminnassaan. Erityisesti tässä työskentelyssä pidin siitä, kuinka sain yhdistää sekä sosiaalialan että kirkonalan taitojani yhteen saumattomasti. Ammatillinen identiteettini kasvoi ryhmän myötä, ja sain varmuutta tulevan työalani valintaan sekä siihen, millaisten ihmisten kanssa haluan tulevaisuudessa työskennellä. Ryhmä opetti minulle suvaitsevaisuutta, harkintaa ja nauttimista elämän pienistä asioista. Tutkimuksesta oli minulle tutkijana myös konkreettista hyötyä, koska työllistyin osittain tutkimukseni ansiosta tyttöjen nuorisokodin ohjaajan virkaan.

8.2 Jatkotutkimusaiheet

Jatkotutkimusmahdollisuudet tälle työlle ovat varsin hyvät. Yhteistyökoulu sekä seurakunta ovat molemmat miettineet mahdollisuutta järjestää vastaavanlaisen ryhmän uudestaan tytöille tai pojille. Tarve tällaiselle työlle selkeästi on olemassa erityisesti juuri siirtymävaiheessa oleville nuorille. Seurakunta kartoittaa tule-

vaisuudessa mahdollisuudet lisäyhteistyöhön kaupungin muiden koulujen kanssa.

Ryhmää voisi kehittää niin, että se olisi pitkäkestoisempi, esimerkiksi vuoden pituinen prosessi, jolloin nuoria voisi olla tukemassa esimerkiksi ala- ja yläkoulun siirtymävaiheessa ja sen jälkeen. Tulevissa ryhmissä voisi toteuttaa seuranta, jolloin itse ryhmätapaamisten päätyttyä nuoriin oltaisiin esimerkiksi sähköpostiyhteydessä tai tavattaisiin muutaman kerran pidemmällä aikavälillä. Ryhmää kootessa tulisi ottaa tarkemmin huomioon ryhmään osallistujien keskinäiset suhteet ja niiden vaikutukset ryhmään. Yhteistyötahojen keskinäinen yhteydenpito tulisi olla säännöllistä, ja olisi hienoa, jos yhteistyötahot voisivat havainnoida ryhmien osallistujien kehitystä omissa ympäristöissään ja tuoda ne yhteen esimerkiksi säännöllisten kokousten kautta.

LÄHTEET

- Aalto, Mervi 2003. Nuorten kokema yksinäisyys ja sen yhteys tulevaisuusorientaatioon. Helsingin yliopisto, kasvatustieteen laitos, Pro gradu - tutkielma. Helsinki.
- Ellonen, Noora 2008. Kasvuyhteisö nuoren turvana. Sosiaalisen pääoman yhteys nuorten masentuneisuuteen ja rikekäyttämiseen. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.
- Gissler, Mika; Kuure, Tapio & Vuori, Mika (toim,) 2002. Viattomuudesta vimaan. Lapsuudesta nuoruuteen -siirtymävaiheen tarkastelua. Nuorten elinolot - vuosikirja. Jyväskylä: Gummerus.
- Harinen, Päivi; Kankkunen, Paula; Nivala, Elina & Tapio, Mari 2010. Kuka ei kuulu joukkoon? Lasten ja nuorten kokema syrjintä Suomessa. Sisäasianministeriön julkaisu 36/2010.
- Huttunen, Teija, 2007. Kuka kantaa vastuun? Teoksessa Martikainen, Liisa (toim.) Minä - Nuori nainen. Painettu EU:ssa, Oy UNIpress Ab. 81-100.
- Jokela, Eero 2005. Tyttöjen ja poikien teologia. JUMALAN SILMISSÄ KAUNIS - Tytöt ja pojat kirkon kasvatuksen painopisteenä 2006-2007. Viitattu 22.4.2011. <http://www.ohjaaja.net/painopiste/papereita.html>
- Junttila, Niina 2008. Lasten, nuorten ja perheiden yksinäisyys. Ehkäisevä mielenterveystyö hyvinvoinnin agendalla 6.11.2008. Oppimistutkimuksen keskus ja Opettajankoulutuslaitos. Turun Yliopisto. Viitattu 21.4.2011. <http://info.stakes.fi/NR/rdonlyres/D3172198-0CDE-46B6-A7A8-B997CCA2A454/13352/NiinaJunttilaLastenjanuortenyksin%C3%A4isyys061108.pdf>

- Laine, Kaarina 2004. Yksilö ryhmässä. Teoksesta Aho, Sirku & Laine, Kaarina 2004. Minä ja muut. Kasvaminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Keuruu: Otava. 203–222.
- Martikainen Liisa, 2007 a. Hyvä nuoruus - onko sitä? Teoksessa Martikainen, Liisa (toim.) Minä - Nuori nainen. Painettu EU:ssa, Oy UNIpress Ab. 7-12.
- Martikainen Liisa, 2007 b. Naisen roolin omaksuminen. Teoksessa Martikainen, Liisa (toim.) Minä - Nuori nainen. Painettu EU:ssa, Oy UNIpress Ab. 69-80.
- Martikainen, Liisa 2007 c. Identiteetin tunteen kehittyminen. Teoksessa Martikainen, Liisa (toim.) Minä - Nuori nainen. Painettu EU:ssa, Oy UNIpress Ab. 149–159.
- Mikkola, Kati & Räikkä, Juha 2007. Nuoret ja yhteiskunnalliset arvovalinnat. Teoksessa Martikainen, Liisa (toim.) Minä - Nuori nainen. Painettu EU:ssa, Oy UNIpress Ab. 121–148.
- Nikunen, Minna; Gordon, Tuula; Kivimäki, Sanna & Pirinen, Riitta (toim.) 2001. Nainen, naiseus, naisellisuus. Tampere: Tampere University Press.
- Nurmi, Jari-Erik; Ahonen, Timo; Lyytinen, Heikki; Lyytinen, Paula; Pulkkinen, Lea & Ruoppila, Isto 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY.
- Näre, Sari 2004. Kokonainen nainen. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Sinkkonen, Jari 2010. Nuoruusikä. Helsinki: WSOY.
- Sundholm, Maria 2006. Helmijuttu - Kirkon tyttökirja. Helsinki: LK -kirjat.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. Varhaisnuorisotyö. Viitattu 22.4.2011.
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content28E3F5>

Taskinen, Sirpa (toim.) 2001. "Huono ennuste". Mitä on lasten ja nuorten syrjäytyminen. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskityön aiheita 10/2001. Helsinki: Stakes.

Tyttöjen Talo 2006. Tyttöjen talo. Viitattu 25.10.2011.
<http://www.tyttojentalo.fi/fi/etusivu>

Upton, Penney 2011. Developmental psychology. Great Britain: Learning Matters Ltd.

Virtanen, Kirsi 2008. Lupa olla nainen. Jyväskylä: Atena.

LIITE 1: TYTTÖJEN VERTAISTUKIRYHMÄN TOIMINTAPAKETTI

REILUT TYTÖT

Tyttöjen vertaistukiryhmän
toimintapaketti

Sisällysluettelo

MIKÄ REILUT TYTÖT?	47
ENNAKKOVALMISTELUT	48
KUN ALOITAT RYHMÄN SUUNNITTELUN, MUISTA:	49
RYHMÄKERRAT JA NIIDEN OHJELMASISÄLLÖT	50
1 RYHMÄYTYMINEN JA TUTUSTUMISTA	50
Ryhmäkerran ohjelmisto:	50
2 MINÄ ITSE	52
Ryhmäkerran ohjelmisto:	52
NUORISOKULTTUURI JA ELÄMÄN KIPEÄT KYSYMYKSET	55
Ryhmäkerran ohjelmisto:	55
4 PERHE, YSTÄVÄT, SOSIAALISET SUHTEET	56
Ryhmäkerran ohjelmisto:	56
5 ELÄMÄNKAARI	58
Ryhmäkerran ohjelmisto:	58
6 DRAAMAA JA ITSEILMAISUA	60
Ryhmäkerran ohjelmisto:	60
7 TULEVAISUUS JA UNELMAT	62
Ryhmäkerran ohjelmisto:	62
8 VIIMEINEN RYHMÄKERTA	65
TURVATIETOLOMAKE	67
KUTSUTEKSTI	68
VIIMEISEN KERRAN TIEDOTE HUOLTAJILLE	69

MIKÄ REILUT TYTÖT?

Reilut Tytöt on seurakunnan ja koulun kanssa yhteistyössä järjestetty nuorten tyttöjen syrjäytymisen ehkäisemisen vertaistukiryhmä, joka toteutettiin syksyllä 2011. Kyseessä on Yhteisvastuu-keräyksen seurakunnan 10 %:n keräystuotolla järjestettävä ryhmä syrjäytyneille ja syrjäytymisvaarassa oleville 5.–6.-luokkalaisille nuorille tytöille. Keräys tuotti ryhmän toiminnalle keväällä 2011 n. 3000 euroa, ja koko tämä summa suunnattiin ryhmän käyttöön. Toiminnan tärkeimpinä elementteinä ovat nuorten viihtyvyys ja omaehtoinen toiminta sekä syrjäytymisen ehkäisy muun muassa itsetuntoa ja minäkuvaa parantamalla.

Yhteistyökumppaneina ryhmän toteutuksessa toimivat seurakunnan diakonia- ja perhetyö sekä koulu. Projektissa olivat mukana diakoni, perhetyöntekijä sekä koulun erityisopettaja että kouluterveyshoitaja. Tyttöryhmää on ollut suunnittelemassa ja toteuttamassa erittäin moniammatillinen työryhmä. Tyttöryhmä koontui seurakuntakodilla asutusalueen ostoskeskuksen yhteydessä kahdeksan kertaa syksyn aikana.

Tämän toimintapaketin tarkoituksena on mahdollistaa vastaavien ryhmien toteuttamisen jatkossakin seurakunnassa ja muualla. Pakettiin on koottu toteutetun ryhmän ennakkovalmistelut, toimintaohjeet, tarvikelistat sekä erilaisia käytännössä hyväksi todettuja vinkkejä ja huomioita. Toimintapaketin on tarkoituksena toimia virikkeenä omaa ryhmää varten, ja se on sovellettavissa seurakunnan eri työaloille ja ikäryhmille.

ENNAKKOVALMISTELUT

Reilut Tytöt – ryhmä lähti koulun ja seurakunnan yhteisestä aloitteesta, ja jo alusta alkaen oli selvää, keitä tyttöjä ryhmään haluttiin kutsua. Ryhmän muoto oli alusta asti suljettu, ja siihen kutsuttiin erityisopettajan valitsemat, eniten ryhmää koulun mielestä tarvitsevat tytöt. Tyttöille puhuttiin ryhmästä erityisopettajan johdolla jo keväällä 2011, ja kutsut ryhmään lähetettiin koulun alkaessa syksyllä 2011.

Ryhmään kutsutut tytöt saivat esittelykutsun ryhmästä, sekä samalla toimitettiin tiedote ryhmästä että turvatietolomake huoltajille. Kutsussa painotettiin ennen kaikkea itsenäistymiseen ja kasvamiseen liittyviä kysymyksiä, ei niinkään syrjäytymistä koskevia teemoja. Kutsut tehtiin mahdollisimman houkutteleviksi ja nuorekkaaksi. Kutsut ja muut ryhmää varten tehdyt kaavakkeet löytyvät tämän työn lopusta.

Ryhmää ja sen toimintaa suunniteltiin jo alkuvuodesta 2011 alkaen, jolloin ryhmän tulevat jäsenet eivät olleet edes vielä tiedossa. Talven ja kevään aikana alkoi muotoutua ryhmän teemat, perusrunko sekä isoimmat toiminnat, kuten naamioiden tekeminen ja maalaus. Ryhmää varten ostettiin jo keväällä oheismateriaalia mutta kerättiin myös paljon jo olemassa olevaa materiaalia muun muassa seurakunnalta ja ryhmän ohjaajilta. Ryhmän toiminta kasattiin valmiiksi paketiksi alkusyksyllä ja ryhmä aloitti toimintansa koulujen alkamisen jälkeen. Ryhmän jäsenet voivat vaikuttaa ryhmäkertojen sisältöihin, joissa oli jo suunnitteluvaiheessa paljon liikkumavaraa muutoksille ja toiveille.

Ryhmä on yhtä kuin siihen kuuluvat jäsenet. Suunnittelu on hyvä hoitaa ajoissa, mutta myös tilaa muutoksille täytyy jättää. Ohjaajien tulisi antaa tilaa ryhmäläisten ehdotuksille ja intresseille, sekä huomioida niitä itse vaikkei niistä ääneen puhuttaisikaan. Esimerkiksi jos ryhmäläiset viestivät selvästi, että he pitävät luovasta toiminnasta tai vaikkapa leipomisesta, silloin heille on mieluisaa järjestää ohjelman puitteissa myös tällaista toimintaa. Muutoksiin ei koskaan voi täysin varautua, mutta on hyvä olla tietoinen niiden olemassaolosta, ja opetella tunnistamaan ryhmän intressejä.

KUN ALOITAT RYHMÄN SUUNNITTELUN, MUISTA:

- **Ketkä kuuluvat kohdeyleisöön?** On eri asia suunnitella toimintaa 4-vuotiaille, 15-vuotiaille tai vanhuksille. Ota huomioon ikäryhmän tuomat rajoitukset ja kehitysvaiheeseen sisältyvät muutokset.
- **Suljettu vai avoin ryhmä?** Saako ryhmään tulla kuka tahansa, vai kutsutaan siihen osallistujat erikseen jonkin tahon kautta? Voiko ryhmään liittyä vielä myöhemmin?
- **Kutsu ryhmään.** Ilmoitustaululla ilmoittaminen, henkilökohtainen kutsu, soitto, sähköposti, mainosten jakaminen?
- **Resurssit.** Rahoitus, tilat, toimintaan varattu aika, yhteistyötahot, materiaalit.
- **Teema.** Miltä pohjalta ryhmä alkaa toimia ja miten teema näkyy koko ryhmän ajan. Ryhmällä on hyvä olla myös joka kokoontumiskerralla oma yksittäinen teemansa, jonka ympärillä toiminta sillä kertaa pyörii.
- **Vetäjät.** Ryhmän ohjaajat ovat yhtä iso osa ryhmää kuin siihen osallistuvatkin! Ohjaajien motivaatio ja innostus sekä tietotaito ryhmää ja sen teemaa kohtaan täytyy olla hallussa.
- **Suunnittelu.** Aloita hyvissä ajoin ryhmän työstäminen ja materiaalihankinnat, tilojen varaaminen yms. Ryhmäkerran ohjelmisto kannattaa suunnitella etukäteen, esimerkiksi jo viikkoa aikaisemmin. Ryhmäkertojen teemat on hyvä olla olemassa jo ennen ryhmän aloittamista, jolloin ohjelma on helppo kasata teeman ympärille.
- **Jaksaminen.** Rankka työ vaatii rankat hovit, niin sanoo jo vanha sananlaskukin. Kuormittavan ryhmäkerran jälkeen on hyvä muistaa purkaa tunteja yhdessä ryhmän kanssa, sekä huomioitava ensi kerran aihe, joka mahdollisuuksien mukaan hieman helpompi. Ryhmään osallistuville täytyy olla mahdollisuus keskustella ryhmässä tai ohjaajan kanssa henkilökohtaisesti aiheista, jotka jäävät mietityttämään tai aiheuttavat suuria tunteenpurkauksia.
- **Tarpeellisuus.** Onko suunnittelemaasi ryhmälle tarvetta juuri nyt? Löytyykö siihen osanottajia, riittääkö innostus? Tähän saa apua ottamalla yhteyttä teemaan liittyviin tahoihin, kuten kouluihin, laitoksiin, seurakuntaan yms.

RYHMÄKERRAT JA NIIDEN OHJELMASISÄLLÖT

1 RYHMÄYTYMINEN JA TUTUSTUMISTA

Ryhmän alussa on tärkeää luoda turvallinen ja lämmin tunnelma ryhmäläisten kesken. Se onnistuu ohjaajien avoimella ja kiinnostuneella käytöksellä, mutta vaatii myös ryhmän toiminnan selkeää ohjaamista. Ryhmään osallistuvat voivat olla epävarmoja omasta asemastaan ryhmässä, varsinkin jos ryhmässä on jo entuudestaan tuttuja osallisia. Jännitys voi ilmetä esimerkiksi passiivisuutena toimintaa tai keskustelua kohtaan, sekä tutustuminen muihin voi olla kankeaa.

On tärkeää, että ensimmäisellä kokoontumiskerralla ohjaajat toimivat aktiivisesti ryhmässä ja huomioivat tasapuolisesti jokaisen osallistujan. Suljetussa ryhmässä on tärkeää luoda alusta asti luottamussuhde osallistujien kesken, jolloin toiminnan jatkaminen seuraavilla on sujuvampaa. Ohjaajien tehtävänä on virittää keskustelua ja toimia ohjelman vetäjänä samalla osallistaen kaikkia ryhmän jäseniä toiminaan ryhmässä.

Ryhmäkerran ohjelmisto:

Ryhmäläiset saapuvat paikalle, ole vastassa toivottamassa tervetulleeksi ja ohjaa yhteisiin tiloihin. Kerro myös missä sijaitsee esimerkiksi vessat ja mistä voi saada tarvittaessa juomista.

Välipalaa ja vapaata jutustelua.

Aloitus: Esittelykierros ja tunnetilan kuvaaminen: LEHTILEIKKEET

Lattialle levitetään iso kasa lehdistä leikattuja kuvia ja tekstin pätkiä, joissa voi olla esimerkiksi kuvaavia tai hauskoja sanoja. Tehtävänä on, että jokainen keräisi vähintään kaksi lehtileikettä, jotka kuvaavat sen hetken olotilaa ja fiilistä. Kuvat liimataan paperille tai vihkoon, ja niiden ympärille voi kirjoittaa tai piirtää lisää ajatuksia ja tunnelmia. Kun jokainen on saanut tämän valmiiksi, työt esitellään. Jokainen saa kertoa omasta työstään juuri sen verran kuin haluaa.

Ryhmän säännöistä sopiminen ja ryhmäsopimuksen allekirjoittaminen. Sopimuksen voi laittaa esille ryhmätilaan ja siihen voi aina palata tarvittaessa.

Ryhmäpaitojen tuunaaminen:

Ryhmä tuunaa itselleen yhteiset ryhmäpaidat, joita pidetään ryhmäkerroilla päällä. Jokainen saa tehdä paidalleen mitä haluaa, kunhan siitä löytyy oma nimi ja ryhmän nimi jollain tapaa. Tässä kohtaa on hyvä myös sopia, mikä ryhmän yhteiseksi nimeksi tulisi. Ryhmäpaitojen tekeminen ja pitäminen vähentävät sosiaalista painetta siitä miltä näyttää muiden silmissä, koska kaikilla on samanlainen asuste. Ennen ryhmäkertaa on hyvä tehdä ennakkoon esimerkkipaita, jossa on erilaisia tuunaustekniikoita. Tuunaamiseen kannattaa varata reilusti aikaa!

TARVIKKEET (esim.):

- neuloja, lankaa
- paljetteja, helmiä
- satiini- ja silkkinauhoja
- kangastussit
- kuumaliimaa
- nappeja
- sakset
- hakaneuloja
- kangasvärejä, pimeässä hohtavia liimavärejä
- t-paitoja, koot S-L (mieluummin reilun kokoiset)
- kangaspaloja

Hiljentyminen: *Tila koristellaan hartaushetkeä varten esim. kynttilöillä ja huiveja avuksi käyttäen, himmennetään valoja. Jokainen ottaa miellyttävän asennon patjalla/ tuolissa, kehotetaan sulkemaan silmät. Soitetaan levyltä rauhallista instrumentaalimusiikkia, runon yms. tekstin lukeminen, oma rukous. Lopuksi jokainen voi venytellä hieman rauhallisesti omaan tahtiin.*

Yhdellä sanalla se, miltä tuntuu ryhmäkerran jälkeen. Paikkojen siivous.

Seuraavasta kerrasta tiedottaminen ja kotiinlähtö.

2 MINÄ ITSE

Minä itse – ryhmäkerralla tarkoituksena on työskennellä oman itsensä ja itse-tuntemuksensa kanssa, sekä kehittää kuvaa itsestään ja samalla muista ihmisistä. Ryhmäkerran avainkysymyksiä ovat kuka minä olen, mistä minä pidän, missä olen hyvä ja millainen haluaisin olla ja miksi. Tarkoituksena on keskittyä itseensä muiden osallistujien kesken, vaikkakin lopuksi on tarkoitus jakaa yhdessä opittua muiden kanssa.

Ryhmäkerran ohjelmisto:

Ryhmäläiset saapuvat

Välipala, vapaata jutustelua, puetaan ryhmäpaidat.

Aloitus: Kuulumiskierros ja tunnetilan kuvaaminen: HUIVIT

Ryhmä istuu lattialla esimerkiksi patjoilla. Keskellä ryhmää on iso kasa erivärisiä ja erilaisia kuvioituja huiveja. Ohjeista, että jokainen saa vuorollaan käydä valitsemassa kasasta kaksi omaa sen hetkistä tunnetilaa vastaavaa huivia. Kun kaikki ovat valinneet vuorollaan huivit, jokainen esittelee mitkä valitsi ja miksi valitsi juuri ne huivit. Esittelykierroksen lopuksi jokainen voi käydä vuorollaan vielä myllertämässä huivikasan mieleisellään tavalla. Tämä on havaittu käytännössä hyväksi keinoksi, koska usealle huivikasa näyttäytyy mielenkiintoisena kohteena jota tekisi mieli koskea.

Lämmittely huiveja avuksi käyttäen:

Seiskää ringissä niin että jokaisella on huivi molemmissa käsissä. Ohjaaja kehottaa seisomaan kuin jalat lattiaan naulattuna, ja huiveja avuksi käyttäen pitäisi pystyä ”maalamaan” jokaisen ympärillä olevat mielikuvitusseinät. Esimerkiksi maalataan oikea puoli, vasen, ylhäältä, alhaalta ja naapurin seinää. Tarkoituksena on lämmittelä kehoa ja sitä kautta myös rentouttaa tunnelmaa.

Minä itse–maalaustyöskentely:

TARVIKKEET:

- kartonkirulla, jonka pinta kestää maalaamisen
- maaleja (sormivärit, vesivärit, pullovärit..)
- siveltimiä
- vesipurkkeja
- talouspaperia, rättejä

Jokaiselle leikataan kartongista oma iso pala, johon ryhmäläinen mahtuu maakaamaan. Jokainen ottaa itselleen mieluisan asennon kartongin päällä, ja joku toinen piirtää hänen ääriviivansa paperiin lyijykynällä. Tämä toistetaan niin että kaikki ovat saaneet omat kuvansa ja päässeet piirtämään toisten kuvia.

Ohjeistetaan ryhmäläisiä ajattelemaan omia tunteitaan ja sitä missä kohtaa kehoa ne tuntuvat. Esimerkiksi missä ilo tuntuu, missä suru, missä väsymys.. Mietitään myös minkä värisiä nämä tunteet ovat. Jokainen voi myös miettiä mistä pitää itsessään ja mitä kehuja on kuullut toisilta. Maalataan omien ääriviivojen sisään näitä tunnetiloja ja mieluisia piirteitä eri värejä ja muotoja käyttäen. Tunteiden ilmaisemiseen voi käyttää myös siihen sopivia sanoja, jotka kirjoittaa esimerkiksi maalatun tunnekohdan viereen.

Esimerkiksi: Minnan mielestä suru tuntuu hänessä tummalta, ja se tunne sijaitsee hänellä mahassa. Ilo taas tuntuu Minnasta kirkkaan keltaiselta ja se tunne tuntuu eniten päässä. Minna maalaa siis nämä omaan asetelmaansa. Hän pitää omista silmistään ja on kuullut niistä paljon kehuja, joten hän maalaa pään kohdalle silmät.

Tässä työskentelyssä on tarkoitus työskennellä oman itsensä ja omien tunteidensa parissa. Jokaiselle pitää antaa työrauha. Aikaa työskentelyyn menee noin 30 minuuttia. Lopuksi voidaan kiertää tarkastelemassa sanattomasti jokaisen työtä.

Oppimispäiväkirja: *Ryhmävihkoihin vastataan muutamaa ohjaajan laatimaan kysymykseen, jotka liittyvät ryhmäkerran toimintaan ja sen tuomiin tuntemuksiin. Oppimispäiväkirja ei ole koe ryhmäläisille, vaan kysymykset ovat sellaisia, että*

ohjaajat saavat niistä palautetta päivän toiminnasta. Ohjaajat tarkastavat oppimispäiväkirjat ryhmän päätteeksi ja voivat kommentoida niissä esitettyihin kysymyksiin kirjallisesti. Kysymyksiä voi olla esimerkiksi

Mikä ryhmäkerran jutuista ja parhaiten mieleen, miksi?

Minua jäi mietityttämään...

Haluaisin kysyä...

Toivoisin...

Fiilismittari (ympyröi 1= erittäin huono 10= erittäin hyvä) 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Hiljentyminen

Siivoaminen ja ensi kerrasta tiedottaminen, kotiin lähtö

NUORISOKULTTUURI JA ELÄMÄN KIPEÄT KYSYMYKSET

Tämä aihe on helppoa käsitellä aiheeseen liittyvän elokuvan kautta, koska silloin jokainen voi itse ensin käsitellä aihetta elokuvan kautta ja sen jälkeen tuoda ajatuksiaan esille ryhmäkeskustelussa. Joistakin aiheista, kuten seurustelusta ja seksistä, voi olla ns. kylmiltään vaikea keskustella ja tunnelma voi olla jännittynyt. Elokuva antaa aikaa käsitellä ja muodostaa omia näkemyksiään aiheista. Elokuvan tapahtumien kautta on myös helppo mallata asioita omaan elämään.

Hyviä nuorisokulttuuria ja kasvamiseen liittyviä kysymyksiä käsitteleviä elokuvia ovat esimerkiksi: Sisko tahtoisin jäädä, Kielletty hedelmä, Kolmetoista, Fucking Åmal ja Espoon viimeinen neitsyt. Huomioi ikäraajat. Varaa elokuvan katselun ajaksi naposteltavaa, kuten dipattavia kasviksia, voileipiä, popcornia tai sipsejä, sekä jotain juotavaa.

Ryhmäkerran ohjelmisto:

Ryhmäläiset saapuvat. Elokuvan kestosta ja ryhmän kokoontumisajasta riippuen välipala kannattaa kerätä lautasille ja syödä samalla kun katsotaan elokuvaa. Kesto noin 1 ½ - 2 h.

Astioiden siivous.

Aiheen purku: Ohjaajalla kannattaa olla jo ennakoon kysymyksiä liittyen elokuvaan ja sen aiheisiin. Keskustelu voi edetä ryhmäläisten mukaan. Olisi hyvä että jokainen ryhmäläinen saisi sanoa elokuvan jättämiä fiiliksiä ja ajatuksia.

Oppimispäiväkirja, kysymykset liittyen elokuvaan ja sen aiheisiin.

Hiljentyminen.

Ensi kerrasta tiedottaminen ja kotiin lähtö.

4 PERHE, YSTÄVÄT, SOSIAALISET SUHTEET

Aikaisemmilla kerroilla ryhmäläiset ovat keskittyneet lähinnä itseensä ja siihen millainen ihminen on. Tällä kertaa laajennetaan näkökulmaa omaan elämään vaikuttaviin muihin ihmisiin ja tekijöihin. Perhe, ystävät ja sosiaaliset suhteet mahdollistavat sen, että jokainen saa kunnolla miettiä, ketkä kuuluvat hänen lähipiiriinsä ja perheeseensä. Voivatko ystävätkin olla osa perhettä? Keitä kohtaan tunnen lämpimiä tunteita, ketkä herättävät minussa pelkoa, surua tai vihaa? Ohjaajien kannattaa valmistautua kohtaamaan rankkojakin aiheita, kuten avioero, kiusaaminen, masennus, väkivalta ja yksinäisyys.

Ryhmäkerran ohjelmisto:

Ryhmäläiset saapuvat.

Välipala ja vapaata jutustelua, puetaan ryhmäpaidat.

Aloitus: Kuulumiskierros ja tunnetilan kuvaaminen: PATSAS

Jokainen kertoo vuoron perään millainen olo hänellä on, ja sitten menee sellaiseen asentoon joka kuvaa hänen tunnettaan. Patsaan kuvaamaan tunteeseen voi lisäksi liittää vielä jonkin äännähdyksen tai liikkeen.

Lämmittely: Patsasrykelmä

Yksi ryhmäläisistä tulee tilan keskelle ja menee haluamaansa asentoon johon hän jähmettyy patsaaksi. Seuraava menee ja liittyy jotenkin hänen patsaaseensa omalla asennollaan. Ryhmäläisistä muodostuu näin yksi iso patsaskuvaelma. Kuvaelman muodostuttua työn aloittanut ryhmäläinen ”herää henkiin” ja irtautuu kuvaelmasta tarkastelemaan sitä ulkopuolelta. Hän kiittää kaikkia kuvaelmaan osallistujia ja liittyy uudella tavalla jatkoksi patsaisiin. Seuraava ryhmäläinen irtautuu ja tekee samoin kuin ensimmäinen. Näin jatkuu niin kauan että kaikki ovat nähneet muodostuneen kuvaelman ja kiittäneet siihen osallistuneita. Tätä voidaan jatkaa useamman kierroksen ajan, jos intoa löytyy.

Ketä kuuluu minun lähipiiriini? – piirustustehtävä:

Kokoonnutaan esimerkiksi pöydän ääreen. Jokaiselle on oma paperi tai vihko, jossa on paljon tilaa piirtää. Ohjeistetaan, että jokainen miettii ketä kaikkia heidän lähipiiriinsä kuuluu, ja että he piirtävät nämä eläinhahmossa paperille. Eläinhahmon tulee kuvata jollain tapaa kyseistä ihmistä, esimerkiksi äiti voi olla leijona, koska äiti on huolehtivainen mutta myös samalla tiukka. Kuvien lisäksi niiden välille voi piirtää henkilöiden välisiä suhteita kuvaavia symboleita, esimerkiksi rakkaus – sydän, riita – salama. Piirtämiseen varataan aikaa noin 30 minuuttia.

Kun kaikki ovat piirtäneet, jokainen saa esitellä omaa työtään ja kertoa siitä mitä haluaa. Muut ryhmäläiset kiittävät aina esittelyn päätteeksi ja siirtyvät seuraavaan työhön. Työstä ei tarvitse esitellä kaikkia hahmoja tai heidän välisiään suhteita. Tärkeintä on, että jokainen työstää tätä ajattelua itse ja hahmottaa niitä paremmin paperilla. Työhön on tärkeää piirtää myös oma itsensä muiden hahmojen joukkoon.

Oppimispäiväkirja.

Hiljentyminen.

Siivoaminen, ensi kerrasta tiedottaminen ja kotiin lähtö.

5 ELÄMÄNKAARI

Elämänkaari aiheena antaa mahdollisuuden tarkastella nuoren jo elettyä elämää, nykyhetkeä sekä tulevaisuuden haaveita samassa paketissa. Oman elämänkaarensa hahmottaminen ja sen kohokohtien tarkastelu antaa osviittaa siitä kuka nuori on ja miten hän on päätenyt nykyiseen tilanteeseensa. Tulevaisuuden hahmotteleminen itselleen antaa nuorelle taas mahdollisuuden vaikuttaa oman elämänsä tuleviin tapahtumiin ajatuksen tasolla, josta voi poikia toimintaa käytännössä. Nuoren etsiessä itseään murrosiän myllerryksissä on hyvä pysähtyä miettimään omaa elämäänsä ja siihen vaikuttaneita tapahtumia, joilla voi olla kauaskantoisiakin seuraamuksia.

Ryhmäkerran ohjelmisto:

Ryhmäläiset saapuvat.

Välipala ja vapaata jutustelua, puetaan ryhmäpaidat. Välipalan yhteydessä koristelimme valmiiksi paistettuja muffinseja.

Aloitus: Kuulumiskierros ja tunnetilan kuvaaminen: HYMYNAAMAT

Lattialla on erilaisia hymynaamoja kuvaamassa eri tunnetiloja. Jokainen saa valita itselleen sellaiset naamat, jotka kuvastavat heidän tämän hetken tunnetilojaan. Jos itselleen mieleistä naamaa ei löydy, on mahdollisuus piirtää oma naama tyhjään kiekkoon.

Lämmittely: Ikäliikunta

Ohjaaja toimii tarinan kertojana ja kaikki muut aloittavat makaamalla lattialla patjojen päällä. Ohjaaja alkaa kuvailla ihmisiän eri vaiheita alkaen vauvasta lapsen kautta nuoreen ja sitä kautta aikuisuuteen ja lopulta vanhuusikään.

*Ohjaaja kuvaa ikävaiheita esimerkiksi näin: Olet nyt vauva, pieni vauva kehdos-
sa. Miltä kaikki tuntuu, miltä kuulostaa, miten liikut, millaisia ääniä vauva pääs-
tää... Vauva alkaa pikkuhiljaa kasvaa ja aloittaa ryömimisen, sitten hän alkaa
nousta seisomaan ja kokeilee ensiaskeleita...*

Tätä jatketaan kunnes ollaan käyty kaikki ikäryhmät aikajärjestyksessä ja kokeiltu erilaisia ikärooleja.

Elämänkaari–työskentely:

TARVIKKEET:

- väh. A3 kartonki / per ryhmäläinen
- tusseja
- liimaa
- lehtikuvia
- tarroja, kiiltokuvia yms.
- tyttöjen omat valokuvat kopioituina sekä viime kerralla ryhmäläisistä otettut kuvat tulostettuina

Kartonki jaetaan kolmeen osaa: mennyt, nykyinen ja tuleva. Tulevaisuus–osio jätetään tällä kertaa tyhjäksi ja keskitytään mennyt ja nykyisyys–osioihin. Tarkoituksena on työstää omaa tähän asti elettyä elämäänsä omien muistojen ja kuvien kautta. Kartongille merkitään menneisyys–osioon syntymästä lähtien tapahtuneet, itselle tärkeät ja merkittävät asiat, kuten syntymäpäiviä ja muita hyviä kokemuksia. Lapsuusajan valokuvat toimivat tässä hyvänä muistin virkistäjänä. Tarkoituksena on merkitä elämänkaareen vaikuttaneet tapahtumat, ihmiset, asiat ja hetket kuvin, symbolein, tekstein... Tyyli on vapaa.

Nykyisyys–osioon liimataan muun muassa viime kerralla otettu tuore kuva itsestä, ja merkitään parin vuoden sisällä tapahtuneita asioita. On myös hyvä merkitä esimerkiksi kiinnostuksenkohteita ja verrata sitä kuinka ne ovat muuttuneet ajan saatossa. Tärkeää on, että ryhmäläiset hahmottavat omaa elämäänsä ja sen tapahtumien vaikutuksia itseensä.

Oppimispäiväkirja.

Hiljentyminen.

Siivoaminen, ensi kerrasta tiedottaminen ja kotiin lähtö.

6 DRAAMAA JA ITSEILMAISUA

Tällä kokoontumiskerralla on tarkoituksena nivoa yhteen edellisten kertojen teemat, ja käsitellä niitä draaman avulla. Draama antaa mahdollisuuden käsitellä esimerkiksi mielessä pyörineitä asioita vapautuneesti eri rooleihin heittäytyen, eikä nuoren tarvitse pelätä että mitä muut ajattelevat hänestä. Roolien avulla nuori voi käsitellä kipeitäkin teemoja, kuten omaa pahaa oloaan tai pelkojaan. Draama antaa myös tunteen turvallisuudesta, jolloin liian ahdistavan roolin voi kesken kaiken hylätä jos siltä tuntuu.

Ryhmäkerran ohjelmisto:

Ryhmäläiset saapuvat.

Välipala ja vapaata jutustelua, puetaan ryhmäpaidat.

Aloitus: Kuulumiskierros ja tunnetilan kuvaaminen: VILLASUKAT

Ryhmän keskellä on kasa villasukkia, mahdollisimman monia erilaisia. Jokainen saa valita itselleen mielentilaansa vastaavat villasukat ja laittaa ne jalkaansa sekä kertoa miksi valitsi juuri ne. Villasukkia voi ottaa myös eri parit, koska tunnetilaa voi olla vaikea kuvata vain yhdellä sukkakuviolla.

Teatterimaskien tekeminen:

TARVIKKEET:

- kuumaliimapyssyt ja –patruunoita
- maskipohjat (pahviset)
- vahaliituja
- sormivärejä
- paljettejä, nauhoja, höyheniä, glitteriä yms. koristelutarvikkeita
- hiuslakkaa (kiinnittämään irtoglitterin maskiin)
- askartelualustat

Teatterinaamion saa tuunata omanlaisekseen olemassa olevilla tarvikkeilla. Ohjaajien on hyvä toimia kuumaliimapyssyjen käyttäjänä, ettei kukaan polta sormi-

aan. Maskia tehdessä jokainen miettii omaa maskihahmoaan ja sen taustatarinaa: millainen se on, miten se liikkuu tai äänтелеe, mikä sen nimi on. Maskien kanssa on mahdollista ottaa aivan uusi rooli, jota ei itse aikaisemmin ole vakausti uskaltanut kokeilla. Maskien avulla on myös helppo ilmaista erilaisia tunteita, kuten surua, kiukkua, rakkautta ja riemua.

Näytelmä maskien avulla:

Kun teatterinaamiot ovat valmiit, ryhmäläiset saavat tehtäväkseen valmistaa lyhyen näytelmän ohjaajille, jossa jokainen heistä esiintyy omassa naamirolissaan. Tärkeää on, että jokainen ryhmäläinen pääsee esiintymään näytelmässä haluamallaan tavalla.

Oppimiskirja.

Hiljentymisen.

Siivoaminen, ensi kerrasta tiedottaminen ja kotiin lähtö.

7 TULEVAISUUS JA UNELMAT

Ryhmäkerran teema ”tulevaisuus ja unelmat” palaa elämänkaaren viimeiseen osioon eli tulevaan. Tämän aiheen käsittely erikseen on nuoren oman identiteetin etsimisen kannalta tärkeää, koska tulevaisuus saattaa näyttäytyä nuoren silmissä pelottavalta, kaukaiselta ja jopa ahdistavalta. Samalla se kiinnostaa tavattomasti, ja monet nuoret toivoisivatkin olevansa jo ”aikuisia” jotta pääsisivät toteuttamaan unelmiaan esimerkiksi opiskelun, työn ja sosiaalisen elämän osilta. Tätä teemaa on kuitenkin hyvä käsitellä lennokkaan realistisesti. Nuoren ajatuksia ei saa suoralta kädeltä tyrmätä, vaikka ne kuulostaisivatkin kuinka epätoimennäköisiltä. Nuorta on kannustettava kohti omia unelmiaan, kuitenkin tarjoten myös vaihtoehtoja. Ohjaajien omat kokemukset ovat tässä avainasiassa.

Ryhmäkerran ohjelmisto:

Ryhmäläiset saapuvat.

Välipala ja vapaata jutustelua, puetaan ryhmäpaidat.

Aloitus: Kuulumiskierros ja tunnetilan kuvaaminen: Äänet

Ryhmä asettuu lattialle makaamaan patjojen päälle niin, että heidän päänsä ovat yhdessä ringin keskustassa, kasvot kattoa kohti. Tarkoituksena on, ettei kukaan katso toisia vaan jokainen saa olla rauhassa toisilta. Ryhmän vetäjä aloittaa tekemällä jotain hänen tunnetilaansa kuvaavaa ääntä ja muut kuuntelevat hiljaa. Äänen muodostaminen siirtyy näin jokaiselle ryhmäläiselle ringissä. Kun kierros on käyty loppuun, aloitetaan alusta, mutta niin että tällä kertaa aloitettava ei lopetakaan oman äänensä tuottamista, vaan seuraava jatkaa edellisen äänen päälle omalla äänellään. Ringissä syntyy yhteinen äänimaisema kun jokainen tuottaa omaa ääntään samaan aikaan. Ääntä voi alkaa muuttaa kun kaikki ovat saaneet omat äänensä kuuluviin ringissä.

Yhdessä tuotetut äänet vapauttavat kehoa jännityksestä sekä se, ettei kukaan katso toisia antaa vapauden tuottaa millaista ääntä tahansa ilman ”esiintymiskamoa”. Ohjaajan tulee omalla toiminnallaan kannustaa ryhmäläisiä tuottamaan erilaisia ääniä eri korkeuksilla ja voimakkuuksilla.

Harjoituksia:

Muurinkaato: Keräännytään yhdessä seinän viereen, kämmenet vasten seinää. Tarkoituksena on yhdessä yrittää ”kaataa” seinä kaikin voimin. Harjoituksessa käytetään koko kroppaa, ja vaikka tehtävä tuntuu mahdottomalta, se luo illuusion liikkuvasta seinästä, kun jokainen ryhmän jäsen tekee sitä samanaikaisesti. Muurinkaadolla jokainen saa kokea oman ruumiinsa voimat ja rajat konkreettisesti sekä purkaa jännitystiloja.

EI/KYLLÄ: Otetaan parit. Pari käy vastakkain kädet yhdessä ja toisiaan kohden nojaten. Toinen parin osapuoli on kyllä, toinen ei. Tarkoituksena on saada toinen vakuuttumaan omasta näkökannastaan. vakuuttamiseen tulee käyttää kehonkieltä (nojata eteenpäin) sekä puhevoimakkuutta (nouseva, laskeva, kuis-kaava). Käsien tulee koko ajan olla yhdessä.

Elämänkaari–työskentely: Tulevaisuus

Tulevaisuus–osiota jatketaan kuten edellisiäkin elämänkaarityöskentelyn vaiheita. Tärkeintä tässä vaiheessa on herättää ryhmäläiset pohtimaan mitä eri asioita he haluavat tulevaisuudeltaan. Ohjaaja voi esittää työtä suuntaavia kysymyksiä kuten

- *mitä haluaisit tehdä peruskoulun jälkeen? unelma ammattisi?*
- *millainen on aikuinen? mitä aikuisuuteen kuuluu? millainen aikuinen haluaisit olla? milloin on aikuinen?*
- *mikä on tavoiteltavaa tulevaisuudessa?*
- *ketä haluat tulevaisuudessa olevan elämässäsi, miksi?*
- *mikä on suurin unelmasi? mitä sinun täytyisi tehdä sen eteen että se toteutuisi?*
- *miten mennyt ja nykyisyys vaikuttavat tulevaan?*

Työskentelymenetelminä voi edelleen käyttää kirjoittamista, lehtikuvia, tarroja, piirustuksia yms. Valokuvien käyttö tässä osuudessa on mahdotonta.

Vihkoihin positiivisuus–palaute:

Jokainen kirjoittaa toistensa vihkoihin positiivisia ajatuksia ja mukavaa palautetta vihkon omistajasta. Voi myös piirtää. Tarkoituksena on antaa positiivista kan-

nustusta jokaiselle ryhmäläiselle henkilökohtaisesti. Oman palautteen perään on tärkeää kirjoittaa allekirjoitus, jotta lukija tietää kuka on mitään kirjoittanut. Tämä estää myös epämiellyttävien tekstien kirjoittamisen, koska kukaan ei voi kirjoittaa anonyymisti.

Oppimispäiväkirja.

Hiljentyminen + kynttiläkierros, jossa jokainen saa kertoa tunnelmia ryhmästä ja kiittää toisia.

Siivoaminen ja omien tavaroiden pakkaus, kaikki askarreltu kotiin mukaan.

Seuraavan kerran tiedotteet mukaan, muistuta että palauttavat vanhempien allekirjoittamana ensi kerralla!

Kotiin lähtö.

8 VIIMEINEN RYHMÄKERTA

Viimeisellä kokoontumiskerralla ryhmä kokoontuu yhteen pitämään hauskaa ja muistelemaan ryhmässä yhdessä käytyjä asioita. Tärkeää on palauttaa ryhmäläisten mieliin yhdessä todettuja asioita, joiden avulla heidän on helppo suunnistaa elämässä eteenpäin. Nuoria tulee kannustaa pitämään yllä ryhmässä hankittuja sosiaalisia suhteita, ja palaamaan ryhmän teemoihin sitten kun ne tuntuvat itselle taas ajankohtaisilta. Ryhmän päättyminen voi saada osallistujissa aikaan haikeaa mieltä, johon on varauduttava. Hysteristä itkukuoroa ei kannata antaa syntyä, vaan itku on käännettävä iloksi ja hyväksi kokemuksiksi.

Viimeisen kerran tarkoituksena on pitää yhdessä hauskaa ja tehdä jotain tavallisesta arjesta poikkeavaa. Hyviä retkikohteita voi olla esimerkiksi:

- elokuvateatteri, teatteri, ooppera
- keilaus ja minigolf (hohtoversiot myös)
- uimahalli/ kylpylä
- ruokaravintola (ryhmäläisten toiveiden mukaan)
- museot, näyttelyt
- kauneushoitola (kynnet, hiukset, kasvot, hieronta)
- eläintarha
- shoppailu
- piknik, retki metsään/puistoon

On tärkeää huomata, että ryhmäläisten huoltajille tulee ilmoittaa, mikäli poistutaan ryhmän kokoontumistiloista! On myös hyvä kertoa, tarvitaanko mukaan esimerkiksi tavallisuudesta poikkeavaa vaatetusta tai onko retkelle syytä varata mukaan rahaa, sekä se millä retken siirtymisen toteutetaan (kuljetus yms.). Tämän työn lopussa olevista kaavakkeista löytyy yksi mahdollinen malli, jollavanhempia voi tiedottaa viimeisen kerran retkestä paljastamatta kuitenkaan liikaa heille tai ryhmäläisille.

Reilut Tytöt-ryhmässä toteutimme viimeisellä kerralla tytöille yllätysretken eivätkä he saaneet tietää mitä tulisi tapahtumaan ennen kuin itse paikan päällä. Siirrymme taksikyydityksellä paikalliselle ammattikoululle, jossa parturi-

kampaaja opiskelijat toteuttivat ryhmäläisille heidän toivomansa kampaukset. Hienoissa kampauksissa siirryimme syömään ryhmäläisten pitkään toivomaan hampurilaispaikkaan.

TURVATIETOLOMAKE

NIMI _____

SYNTYMÄAIKA _____

OSOITE _____

SÄHKÖPOSTI _____

HUOLTAJAN/ HUOLTAJIEN YHTEYSTIEDOT

NIMI _____ PUHELIN _____

OSOITE _____

RUOKA-AINEALLERGIAT:

MUU ALLERGIA/ SAIRAUUS/LÄÄKITYS (josta ohjaajien olisi hyvä tietää):

MUUTA TÄRKEÄÄ: mitä muuta lapsen turvallisuuden ja hyvinvoinnin kannalta merkittävää ohjaajien olisi hyvä tietää

Suostun siihen, että lapseni osallistuu ryhmän toimintaan. Ryhmän jäsenet ja ohjaajat sitoutuvat vaitiolovelvollisuuteen ryhmässä käsiteltävistä asioista.

Tämä turvatietolomake on vain ryhmän ohjaajien käytössä.

Huoltajan allekirjoitus _____

KUTSUTEKSTI

Millaista on olla tyttö? Millaista on kasvaa naiseksi tässä ja nyt?

Kutsumme Sinut pätkäilemään näitä asioita yhteisen tekemisen ja keskustelun kautta. Ryhmässä itse tekemisen ja yhdessä jutustelun kautta käsitellään arkipäiväisiä asioita, jotka liittyvät tyttöinä kasvamiseen: kasvaminen, ruumiillisuus, ystävyys, perhe, unelmat... itse asiassa ihan mistä tahansa Sinä haluat!

Tule juuri sellaisena kuin olet, omana itsenäsi. Tyttöryhmä on luottamuksellinen ryhmä, ja kaikkia ryhmään osallistuvia koskee vaitiolovelvollisuus ryhmässä käytyistä asioista.

Kokoonnumme ----- seurakuntakodilla (osoite tähän) kahdeksana perättäisenä tiistaina klo. 15-17. Ensimmäinen kokoontuminen on 30.8, jolloin tapaamme koulun pihalla klo 15 ja siirrymme yhdessä seurakuntakodille. Jokaisen tapaamisen alussa syömme maittavan välipalan.

Kokoontumiskerrat ovat 30.8, 6.9, 13.9, 20.9, 27.9, 4.10, 11.10 sekä 18.10.

Tervetuloa!

VIIMEISEN KERRAN TIEDOTE HUOLTAJILLE

Hei!

Tyttöryhmämme lähenee loppuaan, ja **tiistaina 18.10.2011** on viimeinen kokoontumiskerta. Viimeiseksi kerraksi olemme suunnitelleet tytöille yllätysohjelmaa, jonka sisällöstä he eivät tiedä mitään. **Aloitamme tuttuun tapaan klo 15.00 ---- seurakuntakodilla**, mutta poistumme ohjelman ajaksi muualle (kaupungin) lähialueelle. Siirtyminen tapahtuu taksikyydeillä, ja ohjaajat ovat tyttöjen kanssa koko ajan. **Palaamme seurakuntakodille noin klo 18.00 aikaan**, joten ohjelmamme on hieman tavallista pidempi. Tytöt eivät tarvitse mukaansa mitään erityistä, eikä heidän tarvitse varata ryhmäkerralle mukaansa rahaa eikä eväitä.

Jos teille tulee jotain kysyttävää viimeisestä ryhmäkerrasta ja sen ohjelmasta, ota rohkeasti yhteyttä ryhmän vetäjiin!

(ohjaajien yhteystiedot)

TYTTÖRYHMÄN VIIMEINEN KOKOONTUMISKERTA 18.10.2011

Annan

En anna

lapselleni lupaa osallistua viimeiseen ryhmäkertaan ja poistua kerhoalueelta valvotusti.

Huoltajan allekirjoitus: _____